

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1955

ANDRA KAMMAREN

Nr 28

18—23 november

Debatter m. m.

Fredagen den 18 november

	Sid.
Interpellation av herr Agerberg ang. åtgärder till förstärkande av vattentendestolarna	3

Onsdagen den 23 november

Svar på fråga av fru Torbrink ang. behovet av ökat skydd för minderåriga vid polisutredningar	7
Svar på interpellationer av:	
herr Strandh i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans taxering.....	8
herr Ericsson i Näs ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbyggandet under år 1956, m. m.	20
Färdigställande av flygfältet i Umeå	26
Uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken	35
Avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer	39
Utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.	43
Åtgärder för tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft ..	48

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 23 november

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 169, ang. beredskapslagringen av traktorbränsle	26
— nr 170, ang. bidrag till verkstads- och hantverkshus	26
— nr 171, ang. eftergivande av viss återbetalningsskyldighet	26

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 172, om den särskilda undervisningen åt sjuka eller tillfälligt invalida elever vid vissa läroanstalter	26
— nr 173, om färdigställande av flygfältet i Umeå	26
— nr 174, ang. uppförande av ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken	35
— memorial nr 175, ang. riksdagens revisorers berättelse beträffande ränta å restituerade utskylder	39
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 56, ang. avdragsrätten och skatteplikten för avgifter till branschorganisationer	39
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 36, ang. riktlinjer för den ekonomiska politiken m. m.	43
— nr 37, om pension till Hilma Vilhelmina Henning	43
— memorial nr 38, ang. instruktion för nästa riksdags bankoutskott	
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 28, om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft	43
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 36, ang. stödlån till jordbrukare m. m.	43
— nr 37, ang. försäljning av kronoegendomar m. m.	48
— nr 38, om tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft . .	48

Fredagen den 18 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 11 innevarande november.

§ 2

Föredrogs den av herr förste vice talmannen *Skoglund* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående det av 1953 års kyrkomöte behandlade förslaget till pastorsratsindelning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3

Interpellation ang. åtgärder till förstärkande av vattendomstolarna

Ordet lämnades på begäran till

Herr **AGERBERG** (h), som anförde:

Herr talman! Nödvändigheten av att utöka personalen vid framför allt Mellanbygdens och Norrbygdens vattendomstolar — i första hand domare och ingenjörer — har vid ett flertal tillfällen betonats.

I en interpellation år 1953 i riksdagens andra kammare riktade jag en fråga till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående vilka åtgärder som planerades för att möjliggöra en snabbare handläggning av mål rörande sjöregleringar vid vattendomstolarna. I svaret (2 kam. prot. nr 31/1953) framhölls bl. a. angelägenheten av att vattendomstolarna kan klara sin dubbla uppgift att avarbeta den föreliggande arbetsbalansen och behandla de många nya vidlyftiga ansökningsmål

som inkommer. I svaret meddelades också att en särskild utredningsman tillkallats för att verkställa undersökningar till grund för bedömningen av rekryteringen till vattendomstolarna.

Utredningsmannens förslag fick till resultat att det i proposition nr 140 till 1954 års riksdag äskades en viss utökning av personalförteckningen samt något ökade löneförmåner för vissa tjänster inom Mellanbygdens och Norrbygdens vattendomstolar. Detta blev också riksdagens beslut.

Enligt uppgift synes den genomförda personalförstärkningen icke nämnvärt ha påverkat avarbetandet av vattendomstolarnas arbetsbalans. Eftersläpningar i kraftverksindustriens utbyggnadsprogram och den ihärdiga torkan under innevarande år har försämrat möjligheterna att uppnå balans mellan tillgång och kraftbehov under vinterhalvåret 1955/56. Belastningsökningen har, enligt skrivelse från Centrala driftsledningen den 16 september 1955, det senaste året ökat och uppgått till ett cirka 50 % högre värde än enligt den prognos man arbetade med, när nu för idrifttagning aktuella kraftstationer påbörjades. I de trakter där torkan varit mest intensiv har redan vissa storindustrier tvingats att göra inskränkningar. Centrala driftsledningen bedömde läget så allvarligt att en reglering av kraftförbrukningen begärdes från och med den 1 december 1955. Detta har också föranlett Kungl. Maj:t att förelägga innevarande års höstriksdag en proposition, nr 207, i ärendet.

I skrivelse den 5 oktober 1955 framhåller Centrala driftsledningen, att enligt en nyligen färdigställd undersökning av belastningsutvecklingen för pe-

Interpellation ang. åtgärder till förstärkande av vattendomstolarna

rioden 1954—1961 kommer kraftbalansen ej att förbättras under de närmaste åren. Skulle torrår uppträda under perioden, räknas med en brist på 2 000—2 750 milj. kWh, vilket för varje år innebär ungefär 25 % risk för ransonering. En av de främsta orsakerna till detta läge är svårigheterna för vattendomstolarna att med nuvarande personalresurser i tid hinna behandla de till domstolarna ingivna ansökningarna i kraftverks- och regleringsmål. Då tyngdpunkten för vattenkraftutbyggnaderna är förlagd till Norrland, har arbetsbelastningen blivit särskilt stor inom Mellanbygdens och Norrbygdens vattendomstolar.

Det är angeläget att de projekt som ur investeringssynpunkt och i andra avseenden är genomförbara ej hindras av brist på arbetskraft vid vattendomstolarna. Speciellt gäller detta i fråga om de sjöregleringar, som i förhållande till den kraftmängd man beräknar att utvinna erfordrar relativt litet behov av kapital och arbetskraft. Såsom exempel på den ekonomiska betydelsen av dessa anläggningar i nuvarande ansträngda kraftbalansläge uppges i den senast angivna skrivelsen från Centrala driftsledningen att ett års försening av Storumans reglering i Umeälvens flodområde beräknas medföra en fördyring på 16 milj. kronor. En dylik försening medför dessutom en avsevärt ökad risk för ransonering, samtidigt som importbehovet av bränsle till ångkraftverken avsevärt skulle växa. Med en i sammanhanget obetydlig kostnadsökning för domstolsorganisationen synes dessa allvarliga olägenheter i viss utsträckning kunna undvikas.

Arbetsbalansen i vattendomstolarna medför eftersläpning inte endast i kraftverksutbyggandet utan även i fråga om ersättningen till berörda markägare. Ända sedan början av 1940-talet har i flertalet fall provisoriska skadeersättningar utdömts. För Mellanbygdens och Norrbygdens vattendomstolar har be-

slut om varaktig reglering träffats endast i fråga om Storsjön och Näckten. Flertalet avgöranden av domstol avser endast tillfälliga regleringar, och några slutliga beslut angående skador nedströms sjöarna har inte kunnat meddelas. Det rör sig om tusentals markägare, som väntar på beslut om hur den slutliga regleringen kommer att fastställas. Först sedan slutligt beslut meddelats, har markägaren möjlighet att bedöma vilka åtgärder han har att vidtaga för att anpassa sin fastighet efter förändringarna i vederbörande vattendrag.

Mot bakgrund av vad här anförts synes det angeläget att erforderliga åtgärder för förstärkning av vattendomstolarnas personal snarast vidtages. Kungl. Svea Hovrätt har i skrivelse den 3 oktober 1955 riktat Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på det förhållandet att några sökande icke anmält sig till vissa vid vattendomstolarna ledigförklarade befattningar. Enligt hovrätten är det synnerligen angeläget att hithörande spörsmål löses så snart som möjligt, och i varje fall i sådan tid att de lediga befattningarna kan beräknas bli tillsatta från och med början av nästa budgetår. Statsmakterna synes icke ha ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt denna fråga. Bristen på ingenjörer, framför allt sådana med vattenbyggnadsteknisk kompetens, torde till stor del ha föranlett den just nu aktuella eftersläpningen i vår kraftförsörjning. Det är enligt min mening erforderligt att åtgärder vidtages för att en förstärkning av domstolsorganisationen snarast genomföres.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Vilka åtgärder har herr statsrådet för avsikt att vidtaga för att förstärka vattendomstolarna och för att få nu vakanta och blivande tjänster vid domstolarna besatta av kompetenta befattningshavare?

Denna anhållan bordlades.

§ 4

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet från styrelsen för riksdagsbiblioteket inkommit framställning om ett förslagsanslag av 5 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1955/56 för anställande under riksdagens vårsession 1956 av ett tillfälligt biträde vid referens-tjänsten.

Denna anmälan bordlades.

§ 5

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 169, i anledning av väckta motioner om åtgärder i syfte att stimulera beredskapslagringen av traktorsbränsle,

nr 170, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till verkstads- och hantverkshus,

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av viss återbetalningsskyldighet till statsverket,

nr 172, i anledning av väckta motioner om ökade möjligheter till särskild undervisning åt sjuka eller tillfälligt invaliderade elever vid folkskolor m. fl. läroanstalter,

nr 173, i anledning av väckta motioner om färdigställande av flygfältet i Umeå,

nr 174, i anledning av väckt motion angående uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken, och

nr 175, i anledning av riksdagens år 1954 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad den avser den under § 22 behandlade frågan om ränta å restituerade utskylder;

bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av väckta motioner om ändrade regler angående avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 36, i anledning av dels väckta motioner angående riktlinjer för den ekonomiska politiken, dels väckta motioner angående utformningen av den ekonomiska politiken m. m., dels ock väckt motion om utgivande av ett nytt premieobligationslån,

nr 37, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension till Hilma Vilhelmina Henning, född Törnros, och

nr 38, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 36, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m. jämte i ämnet väckta motioner,

nr 37, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Gustad Käll- eller Korporalsgård 2¹ i Östergötlands län, m. fl. fastigheter, och

nr 38, med anledning av väckta motioner om åtgärder för tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft.

§ 6

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansiering av mellanriksvägen Enafors—riksgränsen—Stjördal;

från bevillningsutskottet:

nr 362, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Sydafrikanska unionen för undvikande av dubbelbe-

skattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter; samt från jordbruksutskottet:

nr 363, med anledning av väckta motioner om utredning rörande behovet av lokaler och utrustning för virologiska undersökningar vid statens veterinärmedicinska anstalt.

§ 7

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.03.

In fidem

Gunnar Britth

Tisdagen den 22 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande november.

§ 2

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas på begäran, att riksdagsman greve Torgil von Seth på grund av sjukdom är förhindrad att t. o. m. den 3 dec. 1955 övervara riksdagens sammanträden.

Uppsala den 21 nov. 1955

Runar Brenning
docent

Kammaren beviljade herr von Seth ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 21 november till och med den 3 december.

Herr talmannen meddelade, att herr Swedberg, som vid kammarens sammanträde den 18 nästlidna oktober med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan att till utskottet från

styrelsen för riksdagsbiblioteket inkommit framställning om ett förslagsanslag av 5 000 kronor å tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1955/56 för anställande under riksdagens vårsession 1956 av ett tillfälligt biträde vid referentstjänsten.

§ 4

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial nr 169—175, bevillningsutskottets betänkande nr 56, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 36—38, tredje lagutskottets utlåtande nr 28 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 36—38.

§ 5

Föredrogs den av herr *Agerberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående åtgärder till förstärkning av vattendomstolarna.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition nr 214, med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti

1952 (nr 618) för Nordiska rådet, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 7

Herr talmannen meddelade, att bankoutsittet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående pension för städerskan

vid riksdaghuset Emma Klasson, född Johansson.

Denna anmälan bordlades.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.05.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 23 november

Kl. 14.00

§ 1

Svar på fråga ang. behovet av ökat skydd för minderåriga vid polisutredningar

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, som yttrade:

Herr talman! Fru Torbrink har frågat mig, om jag uppmärksammat vad som förekommit vid den polisutredning, som verkställdes i anledning av den tragiska händelse i Broby, då en pojke blev skjuten av sin åttaårige broder, och om jag anser, att gällande lagbestämmelser utgör tillräckligt skydd för minderåriga vid dylika undersökningar.

Det torde ej vara fråga om att här gå in på de närmare omständigheterna i det av fru Torbrink åsyftade fallet. Enligt vad jag erfarit har JO tagit upp saken och begärt upplysningar från den lokala polismyndigheten om vad som förekommit. Denna utredning pågår för närvarande. Till svar på fru Torbrinks fråga om gällande lagbestämmelser vill jag anföra följande:

Bestämmelser om förhör med barn

finns upptagna i den kungörelse som reglerar det förberedande förfarandet i brottmål, den s. k. förundersökningskungörelsen. Där stadgas att förhör med barn skall verkställas så att fara för att barnet tar skada därav ej uppkommer. I detta syfte föreskrives, bland annat, att det skall nogas tillses att uppseende inte väckes kring förhöret och att förhöret inte får göras mer ingående än omständigheterna oundgängligen kräver. Förhör med barn bör hållas av person med särskild fallenhet för uppgiften. I vissa fall skall barnavårdsnämnd beredas tillfälle att sända ett ombud till förhöret.

Såvitt jag känner till, har dessa bestämmelser om förhör med barn visat sig ändamålsenliga. De bör enligt min mening kunna tillgodose det betydelsefulla intresset att skydda minderåriga.

Härpå anförde

Fru TORBRINK (s):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra ett tack för svaret på min enkla fråga.

Jag är fullkomligt nöjd med svaret

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

och hoppas, att den fortsatta utredningen av det åsyftade fallet skall visa, att det icke rått sådana förhållanden som gjorts gällande i tidningspressen. Det skulle glädja både mig och många andra, som har med barnavården att göra.

Om det skulle vara så som det gjorts gällande i tidningspressen, skulle detta arma barn, som råkat ut för denna händelse, efter chockskada ha gömt sig, hämtats fram ur sitt gömställe och ställts inför det faktum att rekapitulera händelseförloppet, då han laddade geväret, jagade sin broder och sköt honom. Jag hoppas att utredningen skall bli klarläggande på denna punkt, så att inte människor, som läser sådana här saker i tidningspressen, skall bibringas den uppfattningen, att man inte följer alla de bestämmelser som finns för att skydda minderåriga.

Jag ber att ännu en gång få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Strandh till mig riktat följande frågor.

1. Anser herr statsrådet att avfattningen av det av riksskattenämnden nyligen fastställda formuläret för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. till ledning för annans taxering står i överensstämmelse med vad statsmakterna eftersträvade då taxeringsreformen beslöts i våras, nämligen att erhålla enklare taxeringsregler för de stora inkomsttagargrupperna och inte oskäligt betunga uppgiftslämnarna?

2. Om icke, vilka åtgärder har herr statsrådet för avsikt att vidtaga för att de av statsmakterna åsyftade målsättningarna skall realiseras?

Jag får i anledning härav anföra följande.

Under senare år har en markerad strävan från statsmakternas sida varit att i görligaste mån förenkla skattereglerna för de stora grupperna av inkomsttagare, främst löntagarna. I samband därmed har lagstiftningen så ändrats, att ökade möjligheter finns att effektivt kontrollera sådana skattskyldiga, där man erfarenhetsmässigt vet att stora underdeklarationer förekommer. Avsikten har därvid självfallet även varit att taxeringsmyndigheterna skulle inrikta sin kontroll åt det hållet.

Det är mot denna bakgrund som jag har att besvara herr Strandhs interpellation rörande det av riksskattenämnden nyligen fastställda formuläret till kontrolluppgift att ifyllas av arbetsgivare rörande de anställdas löneförhöjningar.

Av riksskattenämndens ordförande har jag under hand erfarit, att ordföranden avser att i nämnden väcka fråga om utfärdande — i enlighet med den för nämnden gällande instruktionen av vissa anvisningar rörande tillämpningen av ifrågakvarande bestämmelser i taxeringsförordningen. Innan så skett är det enligt min mening för tidigt att uttala sig om hur tillämpningen av formuläret gestaltas i praktiken.

För egen del vill jag emellertid förklara att det ifrågakvarande formuläret — därest inte genom sådana kompletterande uttalanden från riksskattenämnden som nyss nämnts anges, att under vissa förutsättningar uppgifter inte behöver lämnas i alla de avseenden som formuläret nu synes kräva — framstår såsom väl detaljbetonat och därför inte ligger helt i linje med strävandena att nå förenklingar. Visserligen råder ingen tvekan om att riksskattenämnden har

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

full täckning i taxeringsförordningen för de på formuläret uppställda frågorna. Men jag anser samtidigt att nämnden varit oförhindrad att därvid gå mindre långt än som skett eller i vart fall kan genom kompletterande anvisningar ange, att de efterfrågade uppgifterna inte erfordras, när den behållna förmånen är av relativt ringa värde.

Vad angår interpellantens andra fråga får jag framhålla, att fastställandet av formuläret i fråga, som för övrigt inte behöver obligatoriskt användas av arbetsgivarna, jämlikt taxeringsförordningen är riksskattenämndens sak.

Med det sagda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härefter anförde:

Herr STRANDH (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Från början vill jag instämma i herr statsrådets uttalande, att det inte råder någon tvekan om att riksskattenämnden haft full täckning i taxeringsförordningen för de på formuläret uppställda frågorna. Blankettens laglighet bestrider jag alltså inte.

När förslaget om effektivare taxeringskontroll framlades och debatterades här i riksdagen i våras instämde vi från folkpartiet oreserverat i grundtanken bakom de nya bestämmelserna, nämligen att få en noggrann kontroll av deklaramaterialiet, så att taxeringen blir så rättvisande som möjligt. Å andra sidan påminde vi om riksdagens tidigare fattade beslut i fråga om förenklad taxering såsom ett led i en allmän strävan att förenkla såväl deklara- tions- som taxeringsförfarandet. I en enskild motion av några folkpartister framhölls, att då flera av de föreslagna bestämmelserna ofta är praktiskt ogenomförbara eller uppenbart olämpliga, därför att de i praktiken icke kom-

mer att kunna efterföljas, så fanns all anledning till tveksamhet. Vi framhöll också, att om det föreskrivs, såsom här skett i 33 §, en generell uppgiftsskyldighet så skall värdet av denna ur kontrollsynpunkt vara så stort att arbetet för de skattskyldiga och taxeringsnämnderna motiveras därav.

I den av riksskattenämnden utfärdade blanketten begäres en hel del uppgifter, varav värdet ur fiskalisk synpunkt kan ifrågasättas. Jag tänker då närmast på uppgifterna om vissa naturaförmåner, såsom delvis fri kost, exempelvis till viss del subventionerad lunch. Här kan uppkomma synnerligen svårtolkade gränsfall. Hur skall t. ex. värdet av den förmån beräknas som består i att arbetsgivaren tillhandahåller endast lokal, där de anställda har möjlighet att intaga medhavd lunch? Kraven på detaljerade uppgifter om naturaförmåner av kostnadsmässigt sett mindre betydelsefull storlek skulle utan olägenhet för det allmänna kunna uppmjukas.

En följd av den nya blanketten är den pappersexercis som uppkommer för både små och stora företag. De separatuppgifter som begäres för varje enskild arbetstagare, t. ex. representationsättning och biljettutgifter, håller man i flertalet företag inte åtskilda i bokföringen. Detta innebär att uppgiftslämnarna nu på den korta tid som återstår, alltså till den 31 januari 1956, måste gå igenom alla sina verifikationer. Bara för ett medelstort företag med exempelvis 1 500 anställda kan detta innebära, att verifikationer på flera hyllmeter måste genomgå för att man skall få de begärda detaljuppgifterna fördelade på de anställda och detta utan att resultatet härav ger något tillskott till det allmänna.

Det hade varit synnerligen önskvärt att allmänheten tidigt i höst fått kännedom om blanketten. Det är ett allmänt önskemål — det vill jag särskilt fram-

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

hålla för finansministern — inte bara när det gäller den här blanketten, att deklaraformulären måtte tillhandahållas tidigare än vad som hittills skett, så att företagen i god tid kan påbörja uppgiftslämningen och inte behöver begära uppskov hos taxeringsnämnden.

Beträffande den specifika uppgiften om vad den anställde uppburit för representation — denna uppgift är, enligt vad som meddelats av riksskattenämndens ordförande, nämnden själv ansvarig för — så fick tidigare representationsersättning inräknas i lönebeloppet. Här har tyvärr förekommit en del skattefiffel. Men skulle man inte då kunnat göra en specialregel för de mindre företagen, alltså de rena familjebolagen? Jag vill inte nämna något visst aktiekapital, men man skulle kunna tänka sig bolag med ett aktiekapital upp till 200 000 å 300 000 kronor, där aktieägarna själva bestämmer sina löner. Denna detalj kan ju kontrolleras i dessa bolag genom taxeringsrevision eller anmaningsförfarande i varje särskilt fall. De större företagen, där aktieägarna inte aktivt deltar, och där verifikationsgranskningen och utbetalningarna sker på samma sätt som i statliga och kommunala verk, skulle kunna slippa denna generella uppgiftsskyldighet beträffande representationen.

För taxeringsnämnderna själva är det fara värt att de nya uppgifterna rent av kommer att medföra ett väsentligt merarbete därför att de ger upphov till en mängd kompletteringsförfrågningar både hos de anställda och hos arbetsgivarna. Taxeringsnämndernas arbetsbelastning är redan synnerligen stor.

Statsrådets svar är tyvärr inte helt klarläggande av frågan om vilka åtgärder som han avser att vidtaga för att bättre garantera förverkligandet av det syfte till förenkling som lagstiftningen avsåg. Det förefaller som om statsrådet först ville avvakta de ifyllningsregler

som riksskattenämnden skulle utfärda. Men enligt min mening är ett förfarande med extra tillämpningsföreskrifter inte tilltalande, då dessa sannolikt kommer att tolkas och tillämpas på olika sätt ute bland länsstyrelserna. Följden blir då en faktisk olikhet i beskattningen inom landet, något som inte är önskvärt. Jag måste därför konstatera, att statsrådets svar i denna del — vilka åtgärder som bör vidtagas för framtiden — inte är helt tillfredsställande.

Som jag förut nämnt skulle det fastställda formuläret att leda till så avsevärt merarbete för arbetsgivarna, att det i många fall inte kan användas. Det förhållandet, att formuläret inte är obligatoriskt, som statsrådet sade, innebär i själva verket ingen lättnad, eftersom de detaljerade sakuppgifterna skall lämnas även om företagen själva trycker sina formulär. Statsrådet synes också vara av den uppfattningen att formuläret är olämpligt. Den väg, på vilken man bör söka sig fram till en hyfsad lösning, förefaller därför vara att åstadkomma en ändrad lagstiftning. I en sådan ny lagstiftning, som fortfarande bör syfta till att stärka möjligheterna att komma till rätta med de mer allvarliga underdeklarationerna, bör det vara möjligt att undanta vissa grupper av naturaförmåner, som är av den beskaffenheten att kontrollen av dem ur taxeringssynpunkt skulle medföra ett avsevärt merarbete såväl för de uppgiftsskyldiga som för taxeringsorganisationen och att de saknar fiskaliskt värde. Jag vill erinra om, att vi redan har vissa bestämmelser av denna karaktär i skattelagstiftningen eller i genom regeringsrätten stadfäst praxis. Man kan i det sammanhanget som icke skattepliktiga förmåner nämna bryggeriarbetarnas s. k. dagöl och vissa reseförmåner för järnvägspersonal.

Nya lagregler går emellertid inte att åstadkomma omedelbart. Då kan man fråga sig: Vilka regler skall gälla för

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

innevarande beskattningsår, d. v. s. för den taxering som skall ske nästa år? Ja, här skulle jag vilja väcka frågan, om det inte vore möjligt att uppskjuta ikraftträdandet av den nya taxeringsförordningen tills vidare. Uppskovet bör kunna begränsas till 33 §. Det är ju denna paragraf som ligger bakom det nya formuläret. Då skulle alltså 33 § gälla i sin gamla lydelse och de gamla formulären användas vid 1956 års taxering.

Genom att uppskjuta ikraftträdandet, vilket givetvis får ske genom en proposition härom från Kungl. Maj:t till riksdagen, vinner man tid att utarbeta nya bestämmelser som skulle kunna tillämpas fr. o. m. 1957. Det vore en given fördel om de nya bestämmelserna kunde utarbetas i samråd med representanter för företagen och de anställda. Jag vill vidare erinra om att dåvarande departementschefen i propositionen om den nya taxeringsförordningen i våras uttalade, att översynen av taxeringsreglerna skulle fortsätta. Här skulle alltså den av mig förordade översynen av 33 § kunna naturligt koppelas in.

Jag vill alltså sluta med en vädjan till statsrådet att snarast pröva frågan om ett uppskov med ikraftträdandet av den nya taxeringsförordningens 33 §, eventuellt även andra stadganden, som formellt kan bli en följd härav.

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! Som herr Strandh inledningsvis nämnde är vi alla överens om att vi skall beivra skattefusk, och vi är också alla överens om att vi måste ha en ändamålsenlig kontrollapparat. Men låt oss, herr talman, kort och gott slå fast, att det formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare som vi i dag diskuterar icke är möjligt att använda i praktiken. Formuläret är naturligtvis, som herr Sträng sade i svaret, inte obligatoriskt, men de uppgif-

ter, som enligt detta skall lämnas om de anställdas olika förmåner vid straffpåföljd, kan helt enkelt inte lämnas utan att man lägger en orimlig administrativ börda på företagen. De kan inte heller, herr talman, lämnas utan att självklara anspråk på personlig integritet och rätt att behålla utpräglat interna uppgifter inom företagen kommer i riskzonen. Tvingar man fram upplysningar av det slag det här gäller, tar man ett ytterligare steg mot det samhälle med total övervakning, som ingen i själva verket är beredd att acceptera.

Två frågor anmäler sig då osökt. Varpå beror det att riksskattenämnden fastställt denna uppgiftsskyldighet? Och vad skall göras för att åstadkomma en bättre tingens ordning?

Finansministern påpekar att riksskattenämnden har full täckning i taxeringsförordningen för sin blankett. Detta är ett egendomligt sätt att uttrycka saken. Riksskattenämnden har inte endast täckning i taxeringsförordningens ordalag för den blankett som gjort också finansdepartementets chef orolig. Vad som står skrivet i lagen och de utgångspunkter för tolkningen av lagen, som riksskattenämnden haft att räkna med, har gjort det till en tjänsteplikt för nämnden att fastställa en blankett av ungefär det slag, som nu kritiserats också från finansdepartementets sida. Härav måste slutsatserna dragas, och det är de slutsatserna finansministern undvikit att ge uttryck för. Lagen måste ändras. Det kan inte vara godtagbart, att en fråga av detta slag avgöres genom underhandsbesked i olika former, inte heller att Kungl. Maj:ts regering försöker nå rimliga resultat genom att söka träffa något slags frivillig överenskommelse med dem som har till uppgift att tolka gällande lag. Hur beskattningsmakten i praktiken skall tillämpas, är en sak som riksdagen under offentlig insyn tar ställning till.

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

Innan jag, herr talman, något närmare går in på bakgrunden till den betydelsefulla praktiska fråga vi i dag diskuterar, tillåter jag mig några mera allmänna reflexioner. Det skattesystem vi fått under den nuvarande regimen skapar ett till alla folklager spritt skattetänkande och en benägenhet att till det yttersta pressa de möjligheter till skattefrihet, som paragrafer och praxis ger. Marginalskatternas höjd och beskattningens utformning i stort har skapat en mentalitet, som 1949 års skatteutredning så koncist skildrade, något slags föreställning om en skattebetalarnas rätt till självförsvär. Det är där den verkliga svårigheten ligger. Det är där upphovet till de många olustiga företeelserna vi kan iakttä är att söka. Jag tror inte att man kan åstadkomma någon väsentlig förbättring, såvida inte skattesystemet göres om och det allmänna skatteläget sänkes. Tanken att med olika kontrollåtgärder kunna hålla miljoner skattebetalare i schack är orimlig. Det går inte. Vi kommer bara in i ett tillstånd där den ena kontrollåtgärden föder nästa och där myndigheternas anspråk på insyn, övervakning och kontroll kolliderar med människornas krav på integritet. Om t. ex. — vilket har inträffat — en taxeringsnämnd kräver att en skattebetalare, för att han skall slipa betala skatt för utgiften, skall ange de personer som han av sitt företag anmodats att bjuda på middag, har den gått över den gräns som en lagstiftning inte bör passera. Till kontrollsystemet hör också en ständigt växande kontrollbyråkrati och en successiv minskning av det demokratiska inflytandet. Taxeringsarbetet blir ofantligt omfattande. Det blir en uppgift för specialister i tjänstemannaställning. Det blir en uppgift som inte kan genomföras utan att man skapar ett växande passivt motstånd och oöverbärliga svårigheter då det gäller att garantera den enskildes rättssäkerhet. Jag har,

herr talman, vid just detta tillfälle velat göra dessa allmänna påpekanden, även om de inte omedelbart sammanhänger med den fråga som just nu diskuteras.

Den paragraf i taxeringsförordningen, som det här närmast gäller, är 33 §. I den står det att uppgift skall lämnas angående »avlöning, arvode eller annan ersättning, oavsett huruvida denna utgått kontant eller såsom naturaförmån samt oavsett om densamma utgör ersättning för kostnader, som mottagaren haft att bestrida. Har mottagaren haft att erlægga vederlag för åtnjuten naturaförmån, skall uppgift om förmånen och vederlaget lämnas.»

Paragrafen bygger på ett förslag av 1950 års skattelagsakkunniga, och innehållet är i sak detsamma som de sakkunniga hade föreslagit. På sidan 104 i propositionen refererar finansministern de sakkunnigas motivering på följande sätt: »I fråga om uppgifternas innehåll betonas att uppgifterna skall upptaga alla förmåner, alltså även sådana naturaförmåner såsom fritt utnyttjande av bil, möjlighet att få varor eller nyttigheter till billigt pris e. d. Under senare år har märkts en ökad tendens att överenskomma om sådana förmåner eller betinga sig vederlag i annan form än kontant ersättning i syfte att vinna fördelar i beskattningshänseende. Redan nu föreligger skyldighet att i uppgifterna upptaga sådana förmåner, varför de föreliggande bristerna i huvudsak är att tillskriva bristande kontroll och bristande beivran av försummelser.»

Detta uttalande, bland annat om att det hittills varit en bristande kontroll och bristande beivran av försummelser, mötte intet som helst genmäle från finansministern, och man får väl därav dra den slutsatsen att departementschefen är inne på samma linje, allra helst som han själv uttalar sig på följande sätt: »Vad angår kontrolluppgif-

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

terna angående inkomster av tjänst må tilläggas att dessa, i enlighet med vad de sakkunniga framhållit, bör upptaga alla erhållna förmåner, däribland naturaförmåner av olika slag.»

Detta departementschefens uttalande är desto mer anmärkningsvärt och väger desto tyngre för tolkningen som framför allt olika näringsorganisationer bestämt understrukit riskerna för denna ståndpunkt. Saken har alltså varit före — innan propositionen avgavs — och finansdepartementet har tagit ställning.

Lagen har alltså avsett att uppgift skall lämnas om naturaförmåner av *alla* slag. Finansministern har ingestades medgivit att myndigheterna, inklusive riksskattenämnden, eller arbetsgivarna skulle ha rätt att bortse ens från bagatellartade belopp eller smärre förmåner. Någon rätt att medgiva undantag finns icke. Av propositionen framgår tvärtom att t. ex. även en sådan förmån som ett butiksbiträdes rätt att köpa vissa varor under det pris, som tages över disk, skall beskattas.

Det kan naturligtvis sägas, att jag är litet sent ute i min kritik mot lagstiftningen på denna speciella punkt. Anledningen härtill är delvis att det fanns anmärkningar, som var ännu allvarligare, nämligen förslaget att taxeringsmyndigheterna skulle äga tillgång även till hemliga dokument och papper av strängt privat natur. I brådskan tvangs vi i oppositionen i våras att koncentrera oss på det mest stötande. Propositionen avlämnades omedelbart före påsk. Utskottet var färdigt den 12 maj, och den 24 maj drogs ärendet i kamrarna.

Strängt taget är det väl här inte fråga om någon ny bestämmelse. I 32 § kommunalskattelagen och anvisningarna därtill talas det om att även naturaförmåner skall beskattas. Det står redan där att ersättning för omkostnader, som den skattskyldige kan ha allt bestrida, skall upptagas som intäkt. Om

jag inte tar fel, har denna bestämmelse stått kvar sedan vi fick vår nuvarande kommunalskattelag 1928. Avgörandet av på vilket sätt dessa bestämmelser skall tillämpas har i stort sett överlämnats åt praxis. Resultatet har utan tvivel varit ganska varierande på olika håll. En del taxeringsmän har följt lagens bokstav mycket noga, andra har — om jag får uttrycka mig så — försökt att följa sitt sunda förnuft. Kvar står emellertid att lagstiftningen varit ganska vag.

Lagstiftningen måste vara sådan, att den har resonans hos människorna. Men man måste också tänka på att den skall vara sådan, att det över huvud taget finns möjligheter att tillämpa den, att leva efter den. Vi måste dessutom komma ihåg att vi här i riksdagen befinner oss i en ganska känslig situation. Vi beviljar oss själva en del naturaförmåner, som vi inte behöver skatta för. Vi har t. ex. fria resor. Ingenting hindrar att vi använder våra frikort även för rent privata resor. Varför behöver inte vi taxera för denna förmån? Helt säkert kan den representera ett mycket större värde än de förmåner en löntagare har, som på arbetsplatsen får t. ex. en kopp kaffe fram på middagen. Vi har för övrigt också förmånen att få en billigare lunch. Riksdagshuset tillhandahåller ju lokaler, väl uppvärmda, och om jag inte tar fel även dukar och servis. Helt säkert kan lunchen åsättas ett lägre pris därigenom, så utmärkt som den för övrigt är. Skall då inte vi riksdagsmän få denna förmån värdesatt så att vi kan betala skatt för den?

Det är också en annan sak som vi i riksdagen kan ha anledning att tänka på i det här sammanhanget. Vi får ett bestämt belopp till täckning av våra beräknade kostnader för riksdagsmanuppdragets fullgörande, nämligen 3 000 kronor om vi är stockholmare och 6 000 kronor för dem som kommer

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

från landsorten. Vi har alltså ett schablonavdrag, vi är befriade från varje granskning av våra omkostnader. En tjänsteman, som för sin firma reser till Stockholm över några dagar för att förhandla med kunder, skall granskas i sömmarna. Han skall beskattas för den besparing som uppstår hemma därför att han är borta. Sparas det inte hemma, när riksdagsmän eller statsråd är borta?

Representationsutgifter är kostnader. Den saken framgår också direkt av den blankett vi nu diskuterar. Där talas alldeles riktigt om representationskostnader. Det är ingalunda enbart enskilda företag som har representationsutgifter. Tänk bara på kommunerna. Det är ingalunda bara i enskild tjänst anställda som har plikten att vara med vid representationer — ty en plikt är det. Tänk bara på våra statsråd.

Naturligtvis finns det exempel på missbrukad rätt till avdragsgill representation, men detta är ingen grund för klappjakt på folk, som helt enkelt måste ikläda sig den sortens utgifter, t. ex. tjänstemän i export- och importföretag samt handelsresande. När utgifter av detta slag granskas med hänsyn till de förmenta besparingar som skulle uppstå i hemmet, kommer man också in på ett annat, inte mindre känsligt problem. Vilka besparingar uppstår hemma hos dem, som på grund av sin officiella ställning kväll efter kväll blir föremål för representation? Skall inte också dessa beskattas som inkomst?

All ersättning för resekostnader skall uppges som inkomst, således även biljettkostnader. Syftet är att skattemyndigheterna skall kontrollera, huruvida resan varit befogad och har genomförts på ett för myndigheterna godtagbart sätt. Finns det, herr talman, någon rim och reson i detta? Hur skall över huvud taget några taxeringsexperter ett år i efterskott kunna bedöma,

om exempelvis en utländsk resa har genomförts på det riktiga sättet och till de rätta kostnaderna?

Jag har, herr talman, länge haft i min ägo ett formulär, som har utskickats till en skattskyldig i en av våra större städer. Taxeringsnämndens ordförande har riktat följande förfrågan till den skattskyldige: »Enligt vad inhämtats har bolagets personbil 'utförts ur riket' den 20/3 1953 och återinförts den 3/5 1953. Anhålles om upplysningar om omfattningen av färden, om färden skett 'i tjänsten' eller privat, ev. huru stor del i ena resp. andra syftet, om vilka personer som deltagit i färden eller delar därav. Tacksam för fylliga uppgifter.»

Förmodligen har det här varit fråga om en enstaka företeelse, men blir det så i framtiden? Måste det då inte rent av bli regel?

Får jag i min tur göra en förfrågan, riktad till finansministern: Tycker herr Sträng att en så närgången skrivelse från en taxeringsnämnds ordförande, som den jag nu citerade, motsvarar de krav på personlig integritet, som vi väl ändå alla har rätt att ställa?

Jag har, herr talman, tillåtit mig att fråga riksskattenämnden, hur många formulär nämnden har att syssla med varje år. För det gångna året uppgår blanketterna till cirka 150. Det är deklaraionsblanketter, bilagor av alla de slag till deklaraionsblanketter, formulär för uppgifter om ränta på obligationer och om utdelning på aktier, uppgift från arbetsgivaren med eller utan sammandrag, deklaraion för taxering till utskiftningsskatt, rörande investeringsfonder av olika slag, rörande investeringsavgift och taxering till fondskatt, formulär till anmaningar, till underrättelser om avvikelser från självdeklaraion eller om påförd taxering, uppgifter till andra taxeringsnämnder, taxeringslängder och debiteringslängder, skattsedlar för preliminär skatt, slutlig

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

skatt och tillkommande skatt m. m. För varje år måste nämnden gå igenom alla dessa formulär för att undersöka om de står i överensstämmelse med lagstiftningen efter alla ändringar, som sker i riksdagen under ett enda år. I år tycks det vara ett 50-tal formulär som måste ändras.

Jag tycker, herr talman, att i detta ligger mycket mer än många ord om att vi håller på att komma för långt in i ett kontrollsamhälle. Visst är det angeläget att taxeringarna blir så likformiga som möjligt. Men denna fördel får ändå inte köpas till vilket pris som helst.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag fäste mig vid att herr Hjalmarson i sitt anförande, som spände över rätt vida fält, kom in även på en del mer detaljbetonade saker, och jag skall försöka svara honom på dem. Jag utgår från att herr Hjalmarson och jag får tillfälle att längre fram, under vårriksdagen, föra en debatt om skatternas struktur från mer principiella utgångspunkter, och jag skall därför kanske inte ta upp tiden med det nu.

Men herr Hjalmarson säger: *Finansdepartementet* har tagit ställning, när man presenterade den proposition till riksdagen, varpå riksskattenämnden bygger sitt förslag. Det bör väl då i rättvisans intresse understrykas, att även riksdagen har tagit ställning. Både herr Hjalmarson och hans mycket kunniga skatteexpertis har ju haft tillfälle att se på förslaget, men man hade icke någon erinran att göra mot 33 §, när ärendet behandlades här i riksdagen.

Herr Hjalmarson säger, att detta kan ha sin förklaring i den brådska, som kännetecknade riksdagens arbete vid det tillfället. Ja, är det en ursäkt för riksdagen, så kunde det möjligen också vara en ursäkt för finansdepartementet

och regeringen. Är det ingen ursäkt för finansdepartementet och regeringen, så är det möjligen inte heller någon ursäkt för riksdagen. Jag vill inte åta mig att göra någon slags ansvarsfördelning på denna punkt, men jag protesterar mot att ett beslut, som regering och riksdag gemensamt står för, skall presenteras på det sättet, att härvidlag ligger ansvaret endast på den ena parten. Jag är inte övertygad om att herr Hjalmarson har alla riksdagens övriga ledamöter med på en dylik tolkning.

Jag vill vidare säga till herr Hjalmarson, och jag vill kanske i det sammanhanget också svara herr Strandh, att när man nu oreserverat gör gällande, att det av riksskattenämnden utfärdade formuläret över huvud taget icke är tillämpligt, så bör man väl ändå vänta med det omdömet, tills man har sett riksskattenämndens kompletterande anvisningar. Då skall vi bedöma det och då är tiden inne att säga, om vi skall behöva göra om lagstiftningen tillsammans, regering och riksdag, eller om vi kan anse, att de kompletterande anvisningarna är tillräckliga.

Nu fick nog kammaren ett något oriktigt intryck av herr Hjalmarsons beskrivning av det nya formulärets konsekvenser. Man kan ju, på grund av den livliga fantasi och det rörliga intellekt, som präglar herr Hjalmarsons samtliga anföranden, bli ganska förskräckt, när herr Hjalmarson drar ut alla de tänkbara och icke tänkbara konsekvenserna av formuläret. Jag vågar att tro, att det är så farligt som herr Hjalmarson vill utmåla det. Jag har nog sagt mig, när jag funderat över detta: Är det orimligt, att taxeringsnämnderna begär besked om representationskostnader? Bakom detta ganska oskyldiga ord kan döljas åtskilligt, det är ingen tvekan om det. Det är inte bara sådana småsaker som att ett företag bjuder sina anställda på en kopp kaffe på eftermiddagen — det kan

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning.

ligga någonting helt annat bakom. Är det orimligt att man tar upp en särskild bestämmelse eller begär en särskild uppgift om en sådan naturaförmån som tjänstebil? Det kan vara en oskyldig förmån för många, det kan vara detsamma som en privat bil på firmans bekostnad för andra. Man får således alltid komma ihåg, att när skattemyndigheterna utfärdar sina formulär, så får de ta hänsyn till att det finns fula fiskar, som man skall ha fast. Man måste då ha någonting ordentligt bakom sig, när man öppnar process med de stora skatteskokarna.

Sedan kan man naturligtvis i fiskaliskt nit göra livet ganska olustigt för de oskyldiga medborgarna, om man till varje pris vill utnyttja lagens bokstav för att angripa även sådana småsaker, som folk i allmänhet anser det vara orimligt att börja processa om. Men jag vet inte hur man skall utforma en lagstiftning, som täcker båda dessa diametralt skilda önskemål. Jag har faktiskt kommit fram till att lagstiftningen får vara ganska rigorös och ganska bestämmande för att ge underlag för ingripanden från myndigheterna, där enligt allas uppfattning ingripanden bör ske, och att man sedan får ha vissa kompletterande föreskrifter till lagstiftningen, som gör det möjligt att avstå från ingripanden, där sådana framstår såsom stridande mot sunt förnuft och allmänt rättsmedvetande hos folket.

Herr Hjalmarson slutade med att fråga, om jag tycker om närgångna skrivelser, och han citerade en skrivelse från skattemyndigheterna till en enskild svensk medborgare. Jag skall ärligt säga, att jag tycker inte om närgångna skrivelser, även om jag har fått vänja mig vid sådana under de senaste tio åren och även vid närgångna personliga insinuationer. Dess bättre har skrivelserna icke kommit från taxeringsmyndigheterna utan från annat håll.

Jag vill vidare svara herr Strandh, när han säger att mitt interpellations-svar kanske inte var fullständigt och att han inte fick det sista avsnittet i sin fråga så besvarat som han hade önskat. Därvid kommer jag tillbaka till vad jag inledningsvis sade. När vi har tagit del av de kompletterande anvisningar, som riksskattenämndens ordförande förklarar sig beredd att föreslå nämnden och som troligen kommer att utfärdas ganska snart, då är det möjligt att bedöma, om föreskrifterna är tillräckliga eller icke. Visar det sig då fortfarande att uppgiftsskyldigheten framstår såsom för detaljerad, för rigorös och dåligt korresponderande med vad folk i allmänhet anser att en sådan skyldighet skall innebära, så är jag — det skall jag ärligt bekänna — livligt intresserad av att i själva grundmaterialet, d. v. s. i lagstiftningen, få till stånd de ändringar som kan vara erforderliga.

Om detta sedan skall ske genom att man icke låter 33 § i författningen träda i kraft eller genom att det företages en omformulering av paragrafen eller genom att man låter frågan bedömas av en ny utredning med inslag av praktiskt folk — det var ju så herr Hjalmarson ville ha det, om jag fattade honom rätt — kan jag inte nu säga. Givetvis kommer alla dessa möjligheter att övervägas, men jag är inte för dagen beredd att ge något bestämt besked, eftersom jag vill se hur frågan utvecklar sig inom de närmaste veckorna.

Herr STRANDH (fp):

Herr talman! Jag instämmer i vad herr statsrådet sade om att både riksdagen och regeringen har ansvaret för den nya lagstiftningen. Men det var ju, såsom här förut påpekats, stor brådska när förslaget till ny taxeringsförordning skulle behandlas av riksdagen. Vi för vår del hade inte avgivit någon

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

särskild reservation beträffande 33 §, utan vår reservation avsåg betydligt viktigare ting såsom taxeringsrevision och sekretessbestämmelser, men när det gäller sådana tekniskt komplicerade regler som det här är fråga om måste ju riksdagen av praktiska skäl lita på att Kungl. Maj:t har funnit den lämpliga utformningen.

Vad beträffar en ändring av lagstiftningen så har det ju redan tidigare förekommit att lagstiftningen ändrats. Jag vill bara erinra om att riksdagen efter en kungl. proposition upphävde lagervärderingsföreskrifterna, då dessa inte längre ansågs behövlige. Jag tar emellertid nu fasta på statsrådets löfte att det skall komma kompletteringsföreskrifter, och jag hoppas att dessa skall bli sådana att inte varje taxeringsintendent tolkar dem på sitt sätt. De måste vara så rigorösa att riksskattenämndens anvisningar verkligen blir följda.

Jag skall gärna återkomma med kritik, om det behövs någon sådan, när dessa kompletteringsföreskrifter har utfärdats.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt som statsrådet Sträng sade, att inte bara finansdepartementet utan även riksdagen tidigare har tagit ställning till den nya taxeringsförordningen. Jag var också angelägen att understryka just detta förhållande. Men, herr finansminister, om brådskan möjligen kan vara en ursäkt för att vi här i riksdagen haft svårt att tränga riktigt in i ärendet, så är inte brådskan någon ursäkt för finansdepartementets del. Det finns ingen makt i världen som kan tvinga regeringen att lägga fram för riksdagen förslag som regeringen inte hunnit ordentligt förbereda. Det är ju vidare regeringen som är riksdagens arbetsgivare.

Låt oss emellertid inte, herr talman,

tvista om detta. Om det kan göra saken lättare, låt oss i stället ta som utgångspunkt, att vi alla har ett gemensamt ansvar i denna fråga. Då skall väl inte några som helst prestigeskäl behöva stå hindrande i vägen för att vi gemensamt försöker komma fram till en vettig ordning.

Finansministern menade att jag på grund av en livlig fantasi skulle ha gjort mig skyldig till vissa utsvävningar, när jag här anförde en del exempel. Nej, herr finansminister, det har jag inte gjort. De exempel som jag drog fram hade jag fått direkt av framstående fackmän på området, utom ett enda, nämligen exemplet med kaffet på eftermiddagarna åt de anställda. Det är helt enkelt så, att ett stort kontor som jag har nära kontakt med har av sin egen skatteexpert, en från statsförvaltningen hämtad synnerligen skicklig man, tillrättats att i fortsättningen till taxering upptaga personalens eftermiddagskaffe till ett värde av 40 öre per portion.

Finansministern framhöll att det är de fula fiskarna man vill komma åt. Det vill vi allesammans, herr finansminister, men när man läser propositionen och söker tränga in i ärendet, får man en känsla av att Kungl. Maj:t betraktar oss alla här i landet som mer eller mindre potentiellt fula fiskar.

Det är säkerligen riktigt att herr Sträng fått en mängd närgångna skrivelser från andra håll än taxeringsmyndigheterna. Den stora skillnaden är emellertid den, att sådana skrivelser behöver man inte fästa något avseende vid, medan herr Sträng väl inte menar att medborgarna skulle låta bli att fästa avseende vid de skrivelser som de herr Sträng underställda myndigheterna skickar till dem i olika ärenden.

Även finansministern har tydligen på känn att handläggningen av denna fråga varit otillfredsställande. Men om la-

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

gen är entydig — och jag tror att den är det — kan man inte åstadkomma en bättre ordning genom på administrativ väg utfärdade anvisningar. Lagen måste då ändras, i enlighet med den gamla, av oss alla omfattade principen, att förklaringar av lagar endast kan ske i samma ordning som lagar stiftas.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Man kan naturligtvis säga som här har sagts, att 33 paragrafen kom till för hastigt och att ingen tänkte sig en sådan tolkning som den nu ifrågasatta.

Då herr Hjalmarson här talar om vilka förmåner riksdagen har berett sig själv, måste jag på ett enhälligt bevillningsutskotts vägnar erinra om att när riksdagsarvodets beskattning sist behandlades av riksdagen, skedde det som en expeditionsåtgärd, ty vi hade då att ta ställning till förslag bakom vilket samtliga partiledare i riksdagen stod. Det förelåg ingen anmärkning från något håll. Det är litet underligt att en partiledare sedan kommer och talar så högt om vilka fördelar riksdagsmännen har berett sig.

Jag tror det är en annan sak vi skall ägna uppmärksamhet åt i detta sammanhang. År 1950 gjorde riksdagen en framställning, som sedermera föranledde tillkallandet av 1950 års skattelagssakkunniga. Dessa skulle göra en översyn av taxeringsförordningen, men de skulle också göra en översyn av kommunalskattelagstiftningen. Detta har de hållit på med hela tiden sedan dess. Men varje år har riksdagsmotioner krävt förtursrätt för än den ena än den andra reformen, och vi har ett litet ärende strax efter detta där man också kräver förtur för ett problem. Jag har ibland tillåtit mig att gissa när vi skulle få ett sammanhängande förslag över kommunalskattelagstiftningen så att vi kan få en överblick över vad som har åstadkommits. Jag har sagt,

att den dag som vi får det finns ingen av herrarna och damerna som är samlade här i dag i detta hus. Om riksdagen fortfarande håller fast vid att varje projekt som plötsligt dyker upp skall ha förtursrätt i utredningen, så dröjer det 50 eller 75 år eller kanske 100 år innan vi får den fullständiga nya översikten över kommunallagstiftningen. Häri, herr talman, ligger en av de stora svårigheterna att avhjälpa de bristfälligheter som ofta påtalas i detta hus.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! För att inte något alldeles onödigt missförstånd skall behöva kvarstå mellan herr Adolv Olsson och mig, är jag angelägen att framhålla att jag inte har framställt någon anmärkning vare sig mot riksdagsarvodena eller mot de schablonmässiga avdragen. Jag tycker dessa är uttryck för en ganska förnuftig avvägning. Vad jag hävdar, herr talman, är bara det, att när vi infört dessa schablonregler för oss själva skall vi gå fram med en viss varsamhet mot andra medborgare. Vi skall med andra ord se till att inte andra människor blir annorlunda behandlade än vi själva vill att vi skall bli behandlade.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag vill först instämma med statsrådet och chefen för finansdepartementet i att vi här i kammarerna delar ansvaret för 33 paragrafens nuvarande utformning och att det alltså inte går för någon att skjuta över ansvaret på någon annan. Frågan gäller uteslutande, om man kan undgå en ganska uppenbart ogynnsam konsekvens av denna paragraf, den tydligen icke riktigt förutsedda konsekvensen, att vårt folk betungas med ett mycket krångligt deklaraformulär.

Finansministern säger att vi behöver

Svar på interpellation i anledning av riksskattenämndens formulär för kontrolluppgifter från arbetsgivare m. fl. för annans räkning

kontroll, och detta är alldeles självklart. Men den allmänna meningen är nog, att det formulär som här föreligger är så invecklat och kräver så många svåråtkomliga uppgifter och lägger så stora bördor på deklaranterna och på företagen, att det inte representerar en lycklig avvägning mellan hänsynen till en effektiv kontroll och andra hänsyn som behöver tas. Vi fattade för kort tid sedan ett beslut om förenkling av skattelagstiftningen genom vissa schablonavdrag, som skulle göra hela taxeringen enklare inte minst för de kontrollerande myndigheterna. Om detta formulär skulle användas, förefaller det mycket troligt, att detta skulle innebära en utveckling i motsatt riktning. Det är den bestämda känslan härav som ligger bakom herr Strandhs interpellation. Det förefaller mig som om han hade mycket goda skäl att här resa frågan.

Om jag får göra en liten utvikning från ämnet, herr talman, så förvånar det mig att herr Hjalmarson var överraskad över att regeringen misstänkte oss för att vara potentiellt fula fiskar. Den misstanken från regeringsbanken trodde jag herr Hjalmarson och jag var mycket vana vid. Däremot har herr Hjalmarson naturligtvis rätt i att deklaraformuläret är så ingående och kräver så mycket uppgifter, att det skulle kunna uppfattas som uttryck för en misstänksamhet mot svenska folket i största allmänhet.

Herr Strand har nu anvisat en väg att komma ifrån dessa olägenheter genom att föreslå att 33 § inte skulle sättas i kraft. Finansministern har svarat, att han vill först se hur de kommande särskilda anvisningarna ser ut och där efter ta ställning till frågan om man bör gå den av herr Strandh angivna vägen. I så fall måste emellertid, herr statsrådet, dessa anvisningar, vilket även herr Strandh antydde, komma fram mycket snart, så att det inte blir

för sent för regeringen och riksdagen att fatta beslut om 33 §:s icke-ikraftträdande. Jag skulle gärna vilja ha en försäkran från finansministerns sida, att han inte kommer att låta tillfället gå sig ur händerna genom en passiv väntan på riksskattenämndens anvisningar.

Det förefaller mig klart att det behövs ett förnyat övervägande beträffande utformningen av 33 § och vad därmed sammanhänger. Då är det emellertid angeläget, att ett eventuellt beslut fattas i tid om att denna paragraf inte skall träda i kraft.

För min del har jag ingenting att invända emot att herr statsrådet först vill se anvisningarna. Jag måste emellertid så till vida närma mig herr Hjalmarson på den punkten, att jag är en smula skeptisk om det är den rätta vägen att utfärda detaljerade anvisningar, som förefaller att inte stå riktigt i överensstämmelse med formuläret sådant det är uppställt. Man riskerar en viss dualism mellan formulärets konstruktion och anvisningarna, och det vore inte lyckligt.

Härmed må det vara hur som helst. Jag tillåter mig emellertid uppmana herr statsrådet att förbereda de praktiska åtgärder som skulle bli nödvändiga, om herr statsrådet skulle finna, att anvisningarna inte löser problemet. Tiden kan annars bli knapp, och man riskerar att tillfället försittes.

Jag har med detta endast velat instämma i den ståndpunkt som herr Strandh från början intagit beträffande 33 §.

Sedan vill jag till bevillningsutskottets ärade ordförande herr Olsson i Gävle säga, att 1950 års skattekommitté får både den ena och den andra frågan att syssla med. Det tar ofta lång tid innan kommittén får tid att ta upp frågorna till behandling. Ibland har jag tyckt att det verkar som om denna kommitté varit någon sorts begravningsplats för vissa projekt — jag kanske inte

Svar på interpellation ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbyggandet under år 1956, m. m.

skall använda ordet begravningsplats, men det har i varje fall blivit långa uppskov med handläggningen av frågorna. Jag kan inte tro att det finns någon anledning att rikta kritik mot medlemmarna i denna utredning, men väl måste jag fråga mig om regeringen ställt tillräckliga resurser till förfogande för reformarbetet på detta område.

Jag tror inte att herr Olsson i Gävle har rätt i att felet är att så många motioner väckts om ändringar i skattelagstiftningen. Jag tror att motionerna i stort sett varit väl värda att framföras i kammaren. Skall vi här fördela ansvaret så tror jag vi får lägga den överväldigande delen av *detta* ansvar på Kungl. Maj:ts regering, som inte ordnar så, att det ställes sådan arbetskraft till förfogande i detta utredningsarbete vilket arbete även herr Olsson i Gävle tydligen anser vara nödvändigt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Jag vill bara säga att det nog finns välgrundad anledning att tro, att av riksskattenämndens ordförande annonserade kompletteringsanvisningar kommer allmänheten till godo inom de allra närmaste veckorna.

Slutligen vill jag, herr talman, för att undvika alla missförstånd, säga en sak till. När herr Ohlin misstänker, att regeringen betraktar honom och herr Hjalmarson som fula fiskar, är det en glädje för mig som representant för regeringen att deklarerar, att detta förhållande inte har någon som helst förbindelse med beskattning och taxering, alltså de frågor vi diskuterar i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3

Svar på interpellation ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbyggandet under år 1956, m. m.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON erhöll på begäran ordet för att besvara

herr Ericssons i Näs interpellation angående höjning av investeringsramen för det statliga vägbyggandet under år 1956, m. m.

Svaret, som före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter och nu upplästes av herr statsrådet Hjalmar Nilson, var av följande lydelse:

Herr talman! Herr Ericsson i Näs har frågat mig om jag anser att mera pengar kan ställas till förfogande för vägväsendet, om det är lämpligt att den dolda reserv av arbetskraft, som finns i våra småbrukarbygder bereds sysselsättning inom vägväsendet i högre grad än vad hittills synes ha varit fallet samt om jag ämnar medverka till att en höjning av investeringsramen för det statliga vägbyggandet kan komma till stånd för år 1956.

Vid besvarande av dessa frågor vill jag först behandla frågan om den dolda arbetskraftsreserven och därvid efter samråd med statsrådet och chefen för socialdepartementet lämna följande upplysningar.

Arbetsmarknadsläget kännetecknas fortfarande av hög sysselsättning, och på ett flertal områden föreligger svårigheter att tillgodose arbetskraftsbehovet. Jag är fullt medveten om att — som interpellanten säger — det i våra småbrukarområden dock kan förekomma s. k. dolda reserver av arbetskraft. Detta är emellertid icke någon generell företeelse. Under hela sommarhalvåret är arbetskraften i småbrukarområdena fullt sysselsatt, och jordbruket har ibland svårt att få hela sitt arbetskraftsbehov täckt. Däremot inträffar det tidvis under vinterhalvåret på sina håll, att arbetskraft lösgöres från jordbruket eller ej erhåller full sysselsättning i detta. Under senare år har t. ex. arbetslösheten bland lantarbetarna inom slätlandsjordbruket varit ganska påtaglig. Arbetsmarknadsmyndigheterna räknar med att dylik säsongarbetslöshet upp-

Svar på interpellation ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbygget under år 1956, m. m.

kommer även i år. Den kan bli av något större omfattning och komma att inträda tidigare än vanligt till följd av bl. a. det svaga skördeutfallet. I småbrukarområdena tar sig dock den sämre arbetstillgången i jordbruket under vinterhalvåret i regel icke uttryck i permittering av arbetskraft utan i minskad sysselsättning för jordbrukarna.

Den säsongmässiga arbetslösheten och minskade sysselsättningen på landsbygden under vintermånaderna torde, liksom tidigare, få mötas dels genom arbetsförmedlingsåtgärder, dels genom att vissa särskilda arbeten igångsättes på arbetsmarknadsmyndigheternas initiativ. Härvid ifrågakommer främst anläggningsarbeten, huvudsakligen vägar samt vatten- och avloppsanläggningar. I fråga om vägarna innebär detta att många i flerårsplanerna upptagna arbeten blir utförda tidigare än annars skulle bli fallet. Dyliga vägarbeten har under budgetåret 1953/54 bedrivits till en kostnad av 31 miljoner kronor, under budgetåret 1954/55 till 18 miljoner kronor, och under innevarande budgetår uppskattar arbetsmarknadsstyrelsen kostnaderna för vägarbetena till 22 miljoner kronor. Styrelsen undersöker vidare möjligheterna att för nästa budgetår ytterligare öka den del av beredskapsarbetena, som representeras av vägbyggande. Genom dessa åtgärder kan utan tvekan en del av den s. k. dolda arbetskraftsreserven bättre utnyttjas. En förutsättning är givetvis att lämpliga vägprojekt finns tillgängliga i trakter, där denna arbetskraftsreserv finns, eftersom arbetskraften i regel icke kan flyttas någon längre sträcka. Då det här rör sig om arbetskraft, som icke hela året om kan stå till förfogande för vägbyggnadsarbete, och då man strävar efter att få en så långt driven säsongutjämning som möjligt för den ordinarie vägarbetarkåren, har det befunnits lämpligast att driva dessa arbeten som beredskapsarbeten, varför kostna-

derna icke inräknats i vägväsendets ordinarie investeringsramar.

Frågan om en utvidgning av den ordinarie vägbyggnadsramen torde alltså väsentligen böra bedömas från andra synpunkter än från de säsongmässiga förändringar i arbetsmarknadsläget, som kan väntas under vintermånaderna.

Vad gäller frågan om mera medel till vägbygget så är läget det, att pengar äskats och beviljats enligt det investeringsprogram för femårsperioden 1954/55—1958/59, som legat till grund för 1954 års riksdags beslut om automobilskattens höjning. Dessa medel har emellertid på grund av begränsningen i medelsanvändningen under åren 1954 och 1955 ej helt tagits i anspråk, varför ej obetydliga medelsbehållningar finns samlade på vägbyggnadsanslagen.

Att väginvesteringarna inte kunnat ges den omfattning som förutsatts i programmet, trots de mycket stora och angelägna behoven inom vägväsendet, sammanhänger som bekant med rådande arbetsmarknads- och konjunkturläge. Detta har nödvändiggjort och kräver alltfört en hård åtstramning av bl. a. investeringarna inom hela samhället. Vid fördelningen av de ekonomiska resurser och arbetskraftstillgångar, som bedömts stå till buds, måste väginvesteringarna givetvis vägas mot andra angelägna behov inom övriga delar av den offentliga och enskilda investeringsverksamheten. För innevarande år fastställdes därvid ursprungligen vägbyggnadsramen till 250 miljoner kronor motsvarande i stort sett vad som investerades i vägar under år 1954. Under årets gång har ramens storlek omprövats flera gånger och därvid successivt kunnat höjas för att i oktober fastställas till 275 miljoner kronor.

Genom beslut den 18 november 1955 har Kungl. Maj:t meddelat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att investeringsverksamheten under nästa år tills vidare bör anpassas inom en ram av

Svar på interpellation ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbygget under år 1956, m. m.

275 miljoner kronor. Därtill kommer ett belopp om drygt 8 miljoner kronor avseende Sveriges kostnadsandel under 1956 i den s. k. Trondheimsvägen. Besked har även kunnat lämnas några månader tidigare detta år, vilket har betydelse för ett lugnt planerande av vägbyggnadsarbetena. Medan för övriga offentliga investeringar inom kommunikationsområdet en viss nedpressning mellan 1954/55 och 1955/56 ansetts nödvändig, har sålunda väginvesteringarna snarast givits ett något bättre utgångsläge för år 1956 än för 1955.

Även om situationen alltså är något gynnsammare för vägbyggnadsverksamheten under år 1956 än den var för innevarande år, är eftersläpningen av vägnarnas utrustning i förhållande till femårsprogrammet sådant, att ytterligare höjning av ramen för nästa år är i och för sig i hög grad önskvärd. Om det skall visa sig möjligt beror på den framtida samhällsekonomiska utvecklingen. Jag kan försäkra att jag ägnar och kommer att ägna frågan härom den allra största uppmärksamhet.

Härpå anförde:

Herr ERICSSON i Näs (bf):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet Nilson för det snabba svaret på min interpellation och för de deklARATIONER som i detta avgivits av vägmästern.

På statsrådet Nilsons positiva inställning till vägväsendet finns ingen anledning att tvivla. När han här redovisar skälen till att inte överskottsmiljonerna i vägbudgeten kan användas så berör han förhållanden, för vilka inte vår vägminister kan göras ansvarig.

Vi har i vårt land det största antalet motorfordon per invånare i Europa, men vi är ett litet folk, och vi bor i ett till yttinnehållet stort land. Vårt nordligaste län, Norrbotten, har ungefär samma yta som Bulgarien. Västerbotten är

lika stort som Belgien och Palestina tillsammans, och Dalarna har ungefär samma storlek som Danmark. Det är inte underligt om landsvägarna i vårt land har en särskilt stor betydelse och att människornas intresse för vägfrågor är stort.

Själv bor jag i norra Kalmar län, den del av Sverige, som kanske har de sämsta kommunikationerna, de sämsta vägarna. Statsrådet Nilson har själv prövat dem åtskilliga gånger och torde nog kunna ge mig rätt i att de kan betecknas som landets sämsta. Orsakerna till detta behöver jag inte gå in på denna gång, jag bara konstaterar det och vill därmed ge en motivering till min interpellation.

I min interpellation pekade jag på den dolda reserv av arbetskraft i småbrukarbygderna, vilken eventuellt skulle kunna utnyttjas för vägnarnas utrustning. Det är möjligt att mitt antagande beträffande möjligheterna att utnyttja denna reservarbetskraft var för optimistiskt, och dessutom är det självklart att om dylik arbetskraft skall kunna utnyttjas måste det finnas lämpliga vägprojekt tillgängliga i just de trakter där arbetskraften kan finnas.

Men om detta nu inte ger så mycket som man skulle önska — ur såväl vägsynpunkt som sysselsättningssynpunkt för de småbrukare, som gärna skulle behöva tjäna en slant extra — kommer tanken lätt in på möjligheterna att ta utländsk arbetskraft till hjälp. Strömsundsbron i Jämtland har ju byggts med utländsk arbetskraft, och jag finner det inte orimligt att vi på samma sätt skulle kunna få vägar byggda.

Alltnog, pengarna finns, men vi kan tyvärr inte utnyttja dem för att förbättra våra vägar. Skulle vi pressa på hårdare och driva väguppbyggnaden i ännu snabbare takt och utöver vad våra nuvarande resurser tillåter beträffande arbetskraft, bleve följden den, att den redan ytterst knappa tillgången på ar-

Svar på interpellation ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbygget under år 1956, m. m.

betskraft vid jordbruk och skogsbruk bleve än mindre genom att arbetskraften överfördes till vägarna i stället. Vi har alltså pengar men kan inte mycket utöka investeringsramen för vägbygget.

Under den med statliga medel bedrivna agitationen före folkomröstningen om trafiksystemet var ett av argumenten att vi skulle välja antingen högertrafik eller bättre vägar. Många röstade säkert också för, som de trodde, bättre vägar. Av vägministerns svar här i dag framgår med önskvärd tydlighet, att frågeställningen högertrafik eller bättre vägar inte var fotad på saklig grund. De pengar som finns kan inte ge oss bättre vägar, och jag beklagar de människor som nu får sina förhoppningar svikna på den punkten. För dem som tillika bor på landsbygden kan saken inte heller bli lättare att bära vid tanken på att ett i nuvarande läge avsevärt utökat vägbyggande skulle högst väsentligt decimera den redan förut knappa tillgången på arbetskraft vid jordbruk och skogsbruk.

Jag ber att än en gång få tacka vägministern för interpellationssvaret. Det har varit mycket klarläggande, speciellt på en väsentlig punkt.

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Den oro som kommit till uttryck i herr Ericssons i Näs interpellation beträffande det statliga vägbyggnadsväsendets utveckling delas inom vidsträckta områden av vårt land. Vid länsvägnämndernas förbunds årsmöte i höstas var dessa frågor uppe till debatt, och det gjordes ett enhälligt uttalande om att förbundet skulle uppvakta vägministern. Vi gjorde också den uppvaktningen, och vi känner väl till vägministerns inställning i berörda frågor, vilken också har skyttat fram i interpellationssvaret. Vi vet att han är mycket intresserad av att det skall bli möjligt att bygga ut vårt vägväsende

med alla de medel som står till förfogande. Vi räknar med att det finns en eftersläpning på 100 miljoner kronor sedan 1952, och vi anser att de pengarna snarast bör komma till användning.

Det är klart att arbetskraftstilldelningen är en svår fråga, men å andra sidan är vägväsendets utveckling av sådan betydelse för vårt ekonomiska liv, att man inte begår någon orättvisa mot andra investeringsobjekt om man skulle ge vägväsendet en litet förmånligare ställning i investeringsavseende än det hittills har haft. Vägbygget har släpat efter under tiden efter kriget fram till 1952, och medelstilldelningen har varit orimlig, särskilt med tanke på den utveckling av bilismen som herr Ericsson i Näs nyss omnämnde. Vägväsendet står i dag inte så väl rustat, att det kan tillgodose de krav på trafiksäkerhet som man har rätt att resa. Inte heller står vägbygget i rimlig proportion till antalet fordon och de hastigheter som nu förekommer ute på våra vägar.

Det är kanske främst när det gäller nybyggande och ombyggande av vägar som svårigheterna möter. Statsrådet nämnde i sitt interpellationssvar, att man i år har lämnat den tidigare använda medelsanvisningsramen och att detta möjliggör för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att sätta i gång arbeten i raskare takt än förr om åren. Vi är synnerligen tacksamma för att äntligen ha fått detta besked. Vi anser inom länsvägnämndernas förbund — och att döma av de debatter som har förts har vi de övriga vägintrasserade organisationerna bakom oss — att mycket skulle kunna åstadkommas om man i god tid, redan tidigt på hösten, kunde avtäcka och göra klara de vägar som skall nybyggas eller omläggas. På det sättet skulle byggnadssäsongen kunna utsträckas, och man skulle kunna hinna med rätt mycket mer än man hittills har gjort.

Svar på interpellation ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbygget under år 1956, m. m.

Jag har här velat understryka betydelsen av att denna fråga har tagits upp. Jag hoppas också att det svar som statsrådet har lämnat skall väcka genklang inom den övriga regeringen. Vi är förtrogna med att statsrådet inte ensam kan bestämma i dessa frågor, utan det måste ske en avvägning inom regeringen, men jag vill understryka att vägväsendet icke får eftersättas utan kanske bör ges en förmånligare ställning än andra investeringsobjekt vid den avvägning mellan olika investeringsprojekt som kan komma i fråga i en knapphetssituation.

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! När frågan om övergång till högertrafik hade fallit var det många av oss som funderade över vad de 300—400 miljoner kronor som det viftats med i debatten skulle användas till. Man hade då två eller kanske till och med tre alternativ öppna. Det första var mera vägar, och de andra var lägre bilskatter eller återbetalning av redan för mycket uttagna bilskatter. Med hänsyn till att det är valår nästa år skulle det väl enligt min mening vara tacksamt att använda den sista formen.

Med anledning av herr Ericssons i Näs interpellation skulle jag vilja säga några ord och därvid inte behandla dessa frågor rent allmänt utan mera se en smula på de problem vi har i Kalmar län. För oss är det inte alls svårt att ta ställning. Vi saknar det mesta av vad andra landsdelar äger, och framför allt saknar vi goda vägar. Genom den anordnade folkomröstningen fick vi klart belägg för hur folket i Kalmar län reagerade. Om jag inte minns fel stod vi i botten på barometern vid denna omröstning. Sju procent röstade för högertrafik, men huvuddelen ställde sig avvisande. Orsaken var naturligtvis att vi i första hand önskar och kräver

bättre vägar. Nymodigheterna får vi vänta med tills det ges möjlighet att släppa in en ökad trafik på vägnätet.

Inom norra Kalmar län arbetas nu hårt för att få en lösning av vägtrafiken i öst—västlig riktning mot Göteborg. Detta är nödvändigt i första hand därför att det saknas bredspåriga järnvägar, vilket medför att industriföretagen måste underkasta sig omlastningar. Det är emellertid också nödvändigt med hänsyn till att östersjöhamnarna är tillfrusna vissa tider på året. Industrien måste alltid ha goda vägar väster över.

Nu kommer jag emellertid med min gamla käpphäst, nämligen att det i första hand måste bli verklig fart på omläggningen av riksväg 4. Det skall villigt erkännas att statsrådet Nilson ägnat denna fråga ett stort intresse, och det noterar vi med tacksamhet. Genom landshövding Wagnssons outtröttliga och energiska arbete har det också här och var blivit fart på omläggningen, men takten måste ökas. Här måste krafttag till om det inte skall bli fullständigt kaos under sommartiden. Statsrådet vet hur vägen ser ut och har också en uppfattning om sommartrafikens intensitet. Vid de farligaste passagerna har vi placerat förbandsstationer, och det är inte långt mellan var gång dessa måste tas i anspråk.

Hela sydöstra delen av landet lider av bristfälliga kommunikationer. Detta kom klart till uttryck vid årets Sydöstmässa i Växjö. Särskilt är så förhållandet med Kalmar län och då i allra högsta grad inom den norra länsdelen. Folket där flyttar, och det innebär en misshushållning med investeringar i bostäder, skolor m. m., men det medför också ökade behov av nya skolor, bostäder o. s. v. på de nya boplatserna. För övrigt har vi ju samma problem runt om Stockholms knutar. Som jag ser saken är det synnerligen väl använt kapital att genom bättre kommunikationer ge folk möjlighet att stanna i sin bygd.

Svar på interpellation ang. höjning av investeringsramen för det statliga vägbyggandet under år 1956, m. m.

Landshövding Wagnsson har för en malmötidning gjort bland annat följande uttalande: »Näringslivet i Kalmar län hämmas av de dåliga transportmöjligheterna. Vi har fortfarande smal-spåriga järnvägar, och våra landsvägar är dåliga. Riksfyran från Kalmar norrut är *hopplös* — när vi skall till Stockholm kör vi ofta omvägar för att slippa skumpna fram på riksfyran. Vi är beroende av lastbilarna i Kalmar län, kanske mer än i de flesta andra län. Men det säger sig ju självt att lastbilstrafiken försvåras, försenas och fördras i onödan på grund av de dåliga vägarna. De östra delarna av Småland, d. v. s. Kalmar län, har kommunikationstekniskt sett varit försummade alltför länge.»

Om denna slutsats råder ju inga delade meningar. Det innebär att takten måste ökas på riksfyran och inte tvärtom, vilket man ibland riskerar med hänsyn till det ekonomiska läget. Det är en god investering och en tvingande investering. Större arbeten och moderna maskiner minskar arbetskraftsbehovet och löser i varje fall en del av de problem som vi alla nu brottas med. Genom att använda modernare maskiner och bedriva arbeten på större sammanhängande områden skulle man alltså kunna bättre utnyttja de tekniska resurser som finns. Framför allt skulle jag emellertid till slut vilja slå fast, att eftersläpningen på vägbyggandets område måste inhämtas innan det blir för sent.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Jag skulle tro att när vi nästa år skall diskutera nästa års proposition om vägarna, får herr Svensson i Krokstorp tillfälle att säga ifrån vilka andra som angelägna bedömda arbeten herr Svensson vill avstå från för ett ökat vägbyggande i vårt land.

Jag är överens med både herr Ericsson i Näs och herr Svensson i Krokstorp om att norra Kalmar län är ett

besvärligt område ur vägbyggnadssynpunkt, men orsakerna till detta är inte bara att man under den korta period, som staten haft hand om vägbyggandet, har byggt för litet. Alltjämt gäller nog för mycket stora delar av vårt land den gamla regeln, att de distrikt, som har bedrivit ett intensivt och förutseende upprustningsarbete på sina vägar under vägdistriktstiden, har ett visst försprång framför andra distrikt. Jag tror jag vågar säga att Kalmar län har fått fullt ut sin andel av de vägmedel, som har fördelats under 1950-talet. Men svårigheterna beror utom på detta på att norra länsdelen av Kalmar län är ett av de svårframkomligaste områdena i landet när det gäller att bygga vägar, och man bör ha bl. a. dessa faktorer med i blickfältet när man går att bedöma förhållandena i länsdelen.

Det kan ju också hända att herr Svensson i Krokstorp i sitt mycket lovvärda intresse för upprustningen i detta område inte riktigt har samma mått på trafikintensiteten när han far fram på riksfyran som han har när han någon enstaka gång far fram på andra, oerhört mycket starkare trafikbelastade vägar.

Herr **SVENSSON** i Krokstorp (h):

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande att vägministern har visat stort intresse för våra vägproblem och att det just nu anvisas många miljoner för att rusta upp det hela. Jag är också den förste att erkänna att det har släpat efter från gångna tider. Men en av orsakerna till försummelserna är att man då hade kommunikationerna på sjön. En annan orsak är de fattiga bygder, som då hade ansvaret för väghållningen. De förmådde inte hålla den takt i upprustningen, som var nödvändig.

Till slut skall jag bara när det gäller trafikintensiteten be att få citera en verkmästare vid en verkstad här i Stockholm, som jag stötte samman med.

Färdigställande av flygfältet i Umeå

Jag nämnde riksfyran i förhållande till andra riksvägar, och då sade han: »Den kör ju ingen vettig människa.» Och det är så sant som det är sagt. På det sättet får östra delarna av Småland inte den trafikintensitet, som de annars skulle få till båtnad bl. a. för bygdens turist- och trafikväsende. Man söker sig nu andra vägar.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! När herr Svensson i Krokstorp citerar en anonym uppgiftsgivare och möjligen vill göra dennes uttalande till sitt, måste jag säga, att jag vägrar att tro att alla de människor jag mött på riksfyran, när jag färdats där, är underliga människor.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 214, med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet.

§ 5

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående pension för städerskan vid riksdagshuset Emma Klasson, född Johansson.

§ 6

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 169, i anledning av väckta motioner om åtgärder i syfte att stimulera beredskapslagringen av traktorbränsle,

nr 170, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag till verkstads- och hantverkshus,

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående eftergivande av

viss återbetalningsskyldighet till statsverket, och

nr 172, i anledning av väckta motioner om ökade möjligheter till särskild undervisning åt sjuka eller tillfälligt invalidiserade elever vid folkskolor m. fl. läroanstalter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7

Färdigställande av flygfältet i Umeå

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 173, i anledning av väckta motioner om färdigställande av flygfältet i Umeå.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jacobsson m. fl.* (I: 64) och den andra inom kammaren av fru *Sandström m. fl.* (II: 63), hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:ten anhålla om en skyndsam översyn av de för tio år sedan gjorda beräkningarna och planeringarna för flygfältet i Umeå samt framlägga förslag till färdigställande av nämnda flygplats.

Utskottet hemställde, att motionerna I: 64 och II: 63 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Jacobsson*.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade härvid:

Fru **SANDSTRÖM (fp)**:

Herr talman! En motion, som ett utskott föreslår riksdagen att inte bifalla, och som desslikes inte ens har en reservation i kammaren, borde ju inte av motionärerna ägnas något större »begravningsstal», för att tala internt riksdagsspråk. Man borde kanske nöja sig med att konstatera, huruvida det är fråga om »begravning med krans» eller om kransen saknas. I det här fallet finns det ju faktiskt en krans av blomster i form av positiva uttalanden. Utskottet

Färdigställande av flygfältet i Umeå

anser att ett färdigställande av flygfältet i Umeå skulle innebära en väsentlig förbättring av de norrländska kommunikationsförhållandena och att iordningställandet av flygfältet därför »synes angeläget». Utskottet finner det önskvärt att flygplatsen kommer till stånd o. s. v. Och luftfartsstyrelsen anser, att flygplatsen vid Umeå »förr eller senare» måste komma till utförande. Allt detta vore ju något man borde uttala sin tacksamhet för i egenskap av motionär — och sedan bara belåtet konstatera att »frågan fallit framåt».

Men, herr talman, den här blomsterkransen förefaller mig så egendomligt doftlös, att jag misstänker att blommorna är mer eller mindre konstgjorda.

För att förklara varför jag tycker att jag har mottagit en frasande pappersbukett i stället för några verkligt levande blommor, skall jag be att få rekapitulera en del av vad som förekommit i denna fråga — anläggandet av ett flygfält vid Umeå. Det är nämligen så, att i den historik, som luftfartsstyrelsen presenterat för utskottet, saknas några anmärkningsvärda fakta.

Den 1944 tillsatta flygplatsutredningen framlade hösten 1945 ett förslag om att ett flygfält skulle anläggas vid Umeå, och fältet ansågs vara av hög angelägenhetsgrad. I statsverkspropositionen som framlades i januari 1946 hade flygfältet upptagits, och riksdagen beslutade att ett flygfält skulle byggas i Umeå samt anslog en miljon kronor, varav 100 000 skulle utgå ur då innevarande års budget för de mest angelägna förarbetena. Villkoret för fältets byggande var att staden ställde mark till förfogande. Luftfartsstyrelsen upptog förhandlingar med staden, och ett avtal träffades. Avtalet underskrevs för stadens del av drätselkammarens ordförande och drätseldirektören, sedan de beslutande myndigheterna i staden behandlat frågan. För stadens del dagtecknades avtalet den 27 september 1946. För statens del undertecknades

avtalet den 11 november samma år, och den 12 december hemställde luftfartsstyrelsen att Kungl. Maj:t måtte godkänna det träffade avtalet. Men Kungl. Maj:t godkände inte avtalet.

Enligt detta avtal hade staden förbundit sig att skyndsamt förvärva den mark, man enats om som lämplig. Efter förvärvet av denna mark skulle densamma överlåtas till kronan. Kungl. Maj:t och kronan hade å sin sida förbundit sig att »snarast möjligt och senast inom ett år» efter det marken ställts till förfogande påbörja anläggandet av flygfältet. Under dessa förutsättningar hade alltså staden satsat pengar på inlösandet av marken, och till den säkerhet staden tyckte sig ha för att allt detta skulle ske efter de utstakade riktlinjerna, fanns ju inte bara det på statens vägnar underskrivna avtalet utan också riksdagens samma år fattade beslut om byggande av den nämnda flygplatsen.

Det kanske här kan inskjutas, att lösandet av markområdet blev dyrare än staden från början räknat med, varför staden begärde ekonomiskt bistånd av såväl landstinget som Umeå socken, inom vars område fältet ligger. Umeå stad har nedlagt i runt tal en miljon kronor och staden och socknen tillsammans ungefär en halv miljon, varför den mark som skulle överlämnas till kronan kostade en och en halv miljon kronor. Men denna förhållandevis stora summa för markområdet ansågs då i alla fall vara väl använda pengar, för man hade ju riksdagens beslut och kronans högtidliga avtal att lita till, och att flygplatsen var nödvändig var alla överens om.

Men, som sagt, när frågan avancerat så långt, fann Kungl. Maj:t, som ett år tidigare framlagt förslaget och föranlett riksdagsbeslutet under 1946 års session, att nu ville man inte bygga något flygfält i Umeå, det kunde anstå. När ordföranden i Umeå stads drätselkammare, som då tillhörde första kamma-

Färdigställande av flygfältet i Umeå

ren, kom till riksdagen i januari 1947, fann han också att departementschefen i statsverkspropositionen uttalade, att byggande av flygplats vid Umeå måste anstå. Luftfartsstyrelsen hade för budgetåret 1947/48 äskat 1,5 miljoner kronor under hänvisning till föregående års riksdagsbeslut, som ställt 900 000 till förfogande av 1946/47 års budget. Styrelsen hade motiverat de 1,5 miljonerna med att flygplatserna i Norrland var för fåtaliga och att den planerade flygplatsen vid Umeå borde utföras »så snart förhållandena det medgäve». Departementschefen strök ett streck över detta — liksom också i realiteten över det ingångna avtalet. Motiveringen till att projektet om ett flygfält vid Umeå »raderades ut» var att man måste inskränka flygplatsbyggnandet, främst därför att man allra först måste tänka på den flygplats, som var »den otvivelaktigt mest aktuella och för landet i dess helhet mest betydelsefulla», nämligen Halmsjön. Detta företag, sades det i statsverkspropositionen, måste bedrivas med all den kraft som förhållandena medgav. Departementschefen begärde 10 miljoner kronor till Halmsjön, och skulle det visa sig otillräckligt till att börja med, borde ytterligare medel anvisas på tilläggsstat.

I dag vet vi alla i det här landet hur betydelsefullt flygfältet vid Halmsjön är! Hittills lär det ha kostat 23 miljoner kronor, och för det har man fått en startbana, som den flygande expertisen anser inte bara obrukbar utan även livsfarlig att använda!

Kungl. Maj:t gjorde sig inte stora bekymmer för det ingångna avtalet med Umeå. Drätselkammarens i Umeå ordförande, som nu insåg hur lurad han själv och hemstaden blivit, inlämnade i januari 1947 en motion, där han begärde att »riksdagen måtte uttala, att anläggandet av flygplatsen vid Umeå måtte påbörjas så snart Umeå ställt erforderlig mark till förfogande, d. v. s. han begärde att det ingångna avtalet

måtte hållas. Han tillade i motionens kläm, att det borde ske »när läget på arbetsmarknaden och materielltillgången» gjorde det möjligt, ett medgivande, som var betingat av den dåvarande situationen. Denna passus i motionens kläm var en avspeglning av vad som hänt i januari detta år. Luftfartsstyrelsen hade nämligen hemställt att Umeå stad måtte medge en *ändring i avtalet*, som ju inte godkänts av Kungl. Maj:t — ehuru självfallet Kungl. Maj:t bemyndigat luftfartsstyrelsen att skriva avtalet! Den ändring man velat få till stånd utgjordes av att några ord i avtalets andra paragraf måtte få utgå. Och de orden var »senast inom ett år». Den 17 januari 1947 hade stadsfullmäktige i Umeå gått med på denna ändring, varefter paragrafen har lydelsen » — — — och förbinder sig kronan att snarast möjligt efter det mark för ändamålet ställts till förfogande påbörja anläggandet av en flygplats på området —.» Den nyssnämnda motionen är daterad den 23 januari. Den 30 januari överlämnade luftfartsstyrelsen i skrivelse till statsrådet utdrag ur protokoll från stadsfullmäktiges sammanträde, och då först godkändes avtalet av Kungl. Maj:t. I skrivelse till luftfartsstyrelsen den 28 mars 1947 förordnade Kungl. Maj:t att »flygplats för allmänt bruk skall genom Kungl. Maj:ts och kronans försorg anläggas vid Umeå i huvudsaklig överensstämmelse med av 1944 års flygplatsutredning den 25 september 1945 avgivet förslag; viljande Kungl. Maj:t sedermera på förslag av luftfartsstyrelsen upptaga till prövning frågan om påbörjande av för ändamålet erforderliga arbeten samt anvisande av medel därtill».

Drätselkammarens i Umeå oro för att staden skulle ha lurats till en dryg utgift utan att staten å sin sida fullgjorde sina skyldigheter var berättigad och avspeglade sig i någon mån i den nämnda motionen. Men Kungl. Maj:ts uttalande den 28 mars 1947, där det bekräftas att

Färdigställande av flygfältet i Umeå

Kungl. Maj:t och kronan skall anlägga en flygplats i Umeå så snart luftfartsstyrelsen lämnar in förslag till påbörjande, måste ha verkat lugnande. Staden genomförde sin andel av avtalet och bidade tiden. Markområdet, som staden förvärvade, röjdes och gjordes i ordning evad det ankom på stadens del. Ett par hundra hektar mark ligger fortfarande och väntar, marken har under tiden »växt igen», så att säga. I de forna dikesrenarna står videhäckarna manshöga. Pengarna ligger där räntelösa, marken ger inte avkastning i form av några som helst nyttigheter. Och området är i sitt nuvarande skick ett monument över svensk planeringskonst av efterkrigsmodell. Ser man på den avtalsmässiga sidan av saken, föreligger efter den begärda ändringen i avtalet måhända inget avtalsbrott i juridisk mening, men det måste väl ändå kunna betraktas som ett moraliskt löftesbrott!

Allt detta är emellertid den ena sidan av saken. Det finns en annan — eller kanske flera andra. I 1946 års statsverksproposition framhölls beträffande flygplatsen i Umeå, att det var särskilt angeläget att ett flygfält där skulle komma till stånd på grund av trafiksäkerhetsskäl. Departementschefen understök just detta skäl och ansåg desslikes att fältet skulle öka norrlandslinjens värde för Norrlands del. Men man frågar sig: Har det ändrats någonting på den punkten? Eller kvarstår säkerhetsskäl och värdet för Norrlands del? Får man tro de platoniska uttalanden, som nu föreligger, så skulle värdet av en flygplats vid Umeå alltjämt kvarstå. Och Kungl. Maj:ts förordnande av den 28 mars 1947 kvarstår väl också? Här sägs att flygplatsen skall påbörjas, när luftfartsstyrelsen framlägger förslag härom. Har luftfartsstyrelsen då inte framlämnat några förslag?

Luftfartsstyrelsen blev ett nytt ämbetsverk med självständiga uppgifter omedelbart efter kriget, och det ställdes stora förhoppningar på att verket

skulle med all kraft föra utvecklingen på civilflygets område framåt. Kommunikationsdepartementet började med att desavouera styrelsen i och med att man så flagrant frångick det av styrelsen träffade avtalet med Umeå stad. Man fortsatte med att året efter stryka de anslag, som styrelsen begärt för att få fullfölja avtalet »snarast möjligt». I sina petita för budgetåret 1948/49 begärde luftfartsstyrelsen att få ett blygsamt belopp av 600 000 kronor till umefältet och en mindre summa till vissa elektriska anordningar, men denna hemställan lämnades utan åtgärd.

Året därpå var man ännu blygsammare. Man ville bara ha litet pengar för att framställa makadam till asfaltbetong och en del dräneringsarbeten på umefältet, men det blev bleklagt nej. Och slutligen företog sig Kungl. Maj:t att 1950 dra in de medel, som riksdagen ursprungligen anvisat i och med beslutet om umefältet. Man drog in anslaget med motiveringen att det saknade aktualitet — medlen skulle användas för andra och aktuella ändamål. Möjligen fortfarande Halmsjön? Nu finns alltså inte längre några som helst medel till förfogande. Denna behandling av luftfartsstyrelsens äskanden speglar till fullo huru som luftfartsstyrelsen, som ju skulle både bygga ut flygplatser och verka för flygets utveckling, behandlas av departementet. Vad som nu återstår av alltsammans kring flygfältsfrågan är luftfartsstyrelsens tomhänta förmodan, att anslagets indragande inte skall betyda att »statsmakterna upphävt sitt principbeslut att anlägga en flygplats vid Umeå»!

Herr talman! Efter denna rekapitulering av vad som hänt i frågan kan det väl försvaras, om jag för min del anser, att begravningskransen kring min motion består av en bukett pappersblommor!

Innan jag slutar skall jag plocka fram ännu en blomma ur kransen. I luftfartsstyrelsens yttrande står bl. a., att planer på upptagande av inrikestrafik på

Färdigställande av flygfältet i Umeå

andra linjer än de som för närvarande beflygas av SAS, även har framförts från andra, mindre flygföretags sida. »Några konkreta planer berörande Umeå ha dock ej hittills anmälts.» När man läser detta känner man mer än någonsin medlidande med luftfartsstyrelsen. Den motvind, styrelsen städse rönt från departementets sida, måste ha inverkat menligt på styrelsens allmänna reflexionsförmåga. Eller hur skall man eljest tolka en så virrig mening som denna? Luftfartsstyrelsen menar att eftersom inget flygföretag framlämnat begäran om att få flyga på Umeå, så föreligger inget behov av en flygplats där. Men hur skulle ett flygbolag kunna begära koncession på en linje till en plats, där det inte finns flygfält? Det vore väl ungefär detsamma som om ett biltrafikföretag begärde att få koncession på en sträcka, där det saknas väg. Till yttermera visso säger luftfartsstyrelsen, att SAS kommer att företa utredningar om möjlighet att flyga ytterligare linjer i reguljär trafik. Och »det förutses att i samband härmed möjligheterna att framdeles kunna förse bl. a. Umeå med flygförbindelser komma att bliva föremål för utredning». Men hur skall ens SAS kunna föreslå en linje till Umeå — det behövs ju bara att SAS går ned i Umeå på linjen mellan Stockholm och Luleå — när det inte finns något fält att gå ned på? Om luftfartsstyrelsen menar, att man inte kan göra något åt fältet, förrän något flygföretag säger sig vilja flyga dit, och man vet att inget flygföretag någonsin kommer på den tanken så länge det inte finns något användbart fält, då måste vi ha nått fullkomningen i fråga om våra möjligheter att »föra utvecklingen framåt».

Herr talman! Riksdagen har en gång beslutat att bygga ett flygfält i Umeå. Staten har ett alltjämt bindande avtal med staden härom. Staden har för många år sedan fullgjort sitt åtagande. Kungl. Maj:t har förordnat att fältet skall byggas, när luftfartsstyrelsen före-

slår detta, men samtidigt har Kungl. Maj:t visat, att luftfartsstyrelsens äskanden kan behandlas hur som helst. Förordnandet kvarstår emellertid och den moraliska skyldigheten att fullfölja avtalet likaså. Behovet av flygplatsen är inte mindre i dag än för tio år sedan. Utskottet anser — låt oss ta det bokstavligt — att färdigställandet av fältet i fråga skulle innebära en väsentlig förbättring av de norrländska kommunikationsförhållandena och därför är angeläget. Varför skulle inte riksdagen kunna visa sådan respekt för sitt en gång fattade beslut, att man nu fattade ett nytt beslut, nämligen att bifalla vad i motionen yrkats?

Herr talman! Jag hemställer på här anförda grunder att riksdagen måtte bifalla förevarande motion.

Herr NOREN i Mullsjö (bf):

Herr talman! Jag skulle vid detta tillfälle, då kammaren behandlar en fråga av största vikt för Norrland, vilja framföra några synpunkter.

I likhet med motionärerna vill jag kraftigt understryka behovet av bättre flygtrafikförbindelser för mellersta Norrlands del. Ett kraftigt stöd från statens sida i denna sak skulle därför hälsas med största tillfredsställelse av en betydande del av Norrlands befolkning. Emellertid vill jag härutöver framhålla några synpunkter angående åtgärder, som, om de förverkligades snart, skulle innebära avsevärda förbättringar på detta område inom kort och långt innan ett flygfält vid Umeå torde kunna vara i bruk.

Jag har med tillfredsställelse noterat utskottets ställningstagande, då det säger, att det finner det vara önskvärt, att möjligheten att tillgodose behovet av en flygplats vid Umeå genom samordning av de militära och de civila intressena särskilt prövas. Även luftfartsstyrelsen framhåller liknande synpunkter. Jag vill något anknyta till dessa.

Färdigställande av flygfältet i Umeå

I Nordmalings kommun finns ett flygfält för militära ändamål. Dess namn är Olofsfors. För flygvapnets del är fältet numera är underordnad betydelse, och såvitt mig är bekant försiggår underhandlingar om ett eventuellt övertagande av fältet i luftfartsstyrelsens regi. Umeå stad ligger omkring 60 km och Örnsköldsvik ungefär lika långt från Olofsfors. Det område, som skulle kunna betjänas av en civil lufttrafik från detta flygfält, skulle då bli, förutom de nämnda städerna, även ett tätbefolkat och expansionskraftigt uppland med en befolkning av sammanlagt omkring 150 000 människor. Flygfältet har visserligen inga asfalterade landningsbanor utan enbart gräsmattor, men då, om jag känner till saken rätt, detta är förhållandet även på Visby flygfält, torde detta i och för sig inte behöva vara ett avgörande hinder mot flygfältets utnyttjande för civil trafik. Det må under sådana omständigheter framhållas, att Olofsfors flygfält, på vilket staten redan lagt ned betydande kostnader, skulle kunna användas i befintligt skick eller göras acceptabelt för inrikesflyget med mycket små kostnader. Några stora plan kan naturligtvis inte gå ner där, men då något sådant för dagen inte heller eftersträvas och då DC-3:or kan verkställa landning utan svårighet, synes det omedelbara lokala behovet få en tillfredsställande lösning genom användande av detta flygfält. Avståndet från Olofsfors till de nämnda städerna är heller inte längre än att körtiden till och från flygfältet med bil eller buss i vart fall inte synes behöva överstiga körtiden från Stockholm till det under byggnad varande storflygfältet vid Halmsjön.

Vid uppvaktning hos SAS från kommunens sida har man även ställt sig välvillig till ett förslag att i varje fall försöksvis utnyttja Olofsforsfältet för inrikestrafik.

Vad som i nuvarande läge synes mig vara av eu för denna landsända bety-

dande vikt är, att inrikesflyget kan komma i gång så snart som möjligt. Utan att på något sätt ifrågasätta Umeåflygfältets berättigande vill jag dock kraftigt understryka, att Olofsforsfältet med fördel synes kunna användas med mycket små kostnader till dess ett slutligt ställningstagande i frågan föreligger.

Med dessa ord, herr talman, vill jag — utan att framställa något yrkande — vädja till statsmakterna att medverka till att något positivt snarast möjligt skall kunna göras i saken.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! De båda föregående ärade talarna, fru Sandström och herr Norén i Mullsjö, har mycket ingående belyst den förevarande frågan. De har också från sina utgångspunkter sakligt motiverat behovet och värdet av förbättrade flygkommunikationer med Norrland, i detta fall närmast med Umeå. Jag kan säga att jag delar deras uppfattning. I statsutskottets fjärde avdelning har vi vid flera tillfällen under de gångna åren ställts inför dessa spörsmål, och vi har kommit till samma uppfattning som de båda föregående talarna, nämligen att det föreligger ett starkt behov av bättre kommunikationer, ej minst flygkommunikationer, med Norrland.

Fru Sandström har lämnat en omfattande redogörelse för mellanhavandena mellan Umeå stad och staten i detta fall, och det finns ingen anledning för mig att här närmare ingå därpå. Frågan är redovisad i föreliggande utskottsutlåtande. Jag vill nu bara erinra om en sak. Fru Sandström förmenade att staten har brutit det avtal, som en gång slöts mellan Umeå stad och staten. Vi skall inte strida om uttryckssät-

Färdigställande av flygfältet i Umeå

ten, men jag får kanske ändå påpeka att detta skedde efter låt mig säga laga beslut. Vi fick en proposition i ärendet 1950, i vilken departementschefen förklarade att förhållandena hade ändrats och att detta krävde en omDispositionering av de medel, som hade ställts till förfogande för byggande av flygplatser. I anledning härav hemställde departementschefen om bemyndigande att vidtaga nödiga omDispositioner, och riksdagen hade icke något att erinra här emot. I sammanhanget sades det också ifrån att de medel, som ursprungligen hade anslagits för byggande av en flygplats i Umeå, skulle tagas i anspråk för andra och såsom mera angelägna bestämda ändamål. På grund härav finns det nu inte längre några medel disponibla för anläggande av ifrågavarande flygplats.

Jag förstår mycket väl att fru Sandström och andra, som företräder norrlandsintressen i detta fall, känner sig missräknade med utvecklingen. När statsutskottets fjärde avdelning för någon tid sedan besökte Umeå, var vi bland annat ute vid den plats, som Umeå stad har upplåtit till civilflygfält. Jag tror det är en utomordentlig plats för ändamålet, och vi fick ett intryck av att staden har gjort stora uppoffringar och iklätt sig långt gående förpliktelser för att förverkliga detta flygplatsbygge. Men när vi i utskottet ändå kom till den slutsatsen, att vi icke kunde tillstyrka här ifrågavarande motioner, så var det av de skäl, som vi har redovisat i vårt utlåtande — och som jag alltfört, herr talman, finner relevanta.

Ponera att riksdagen i stället hade skrivit till Kungl. Maj:t och begärt en utredning. Vad hade då skett? Jo, i första hand hade väl Konungen uppdragit åt luftfartsstyrelsen att göra en utredning, och då hade styrelsen troligen i sitt yttrande sagt ungefär det samma som i remissyttrandet över ifrågavarande motioner, nämligen att för-

utsättningarna för ett flygfält i Umeå bör prövas ytterligare.

Av utlåtandet från luftfartsstyrelsen framgår, att SAS företagit omfattande undersökningar rörande upptagandet av inrikes lufttrafiklinjer, och innan flygbolagets planer i det stycket ligger klara finns det inga konkreta utgångspunkter för bedömningen av hela detta ärende och i vilken mån behov föreligger för byggande av en flygplats i Umeå. Även enskilda företag har haft planer på att upprätta flygförbindelser med Norrland, och de frågorna får naturligtvis prövas. Vi har tillåtit oss erinra om och understryka, att innan utredning föreligger härom kan vi icke på nytt skriva till Kungl. Maj:t.

Utskottet har i sitt utlåtande intagit en välvillig hållning till de väckta motionerna. Fru Sandström ironiserade litet över det och ansåg att vår välvilja inte var så allvarligt menad. Vi har citerat vad luftfartsstyrelsen framhållit. Fru Sandströms kritik drabbar sålunda också luftfartsstyrelsen, som bland annat säger att en civil flygplats vid Umeå förr eller senare bör komma till utförande. Jag tycker för min del att detta uttalande är värdefullt, eftersom det tydligt vittnar om luftfartsstyrelsens inställning till frågan.

Vidare finns det en annan passus i utskottsutlåtandet, som jag tycker det finns anledning att stanna inför, nämligen den där utskottet citerar luftfartsstyrelsen och anför: »Styrelsen har emellertid samtidigt sagt sig vara medveten om att den ursprungliga planeringen av flygplatsen numera behöver överses, varför en sådan åtgärd upptagits på arbetsprogrammet för styrelsens marktjänstbyrå.» Det uttalandet visar, att luftfartsstyrelsen fortfarande arbetar med frågan. När dagen för ett avgörande kommer, kan det därför förväntas att man från luftfartsstyrelsens sida verkligen försöker göra vad man kan för att förverkliga planerna på en flygplats i Umeå.

Färdigställande av flygfältet i Umeå

Herr talman! Detta var de kommentarer jag ville göra i anslutning till de anföranden, som hållits i detta ärende, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! Herr Malmborg i Skövde slutade sitt anförande med att säga, att luftfartsstyrelsen gör vad den kan. Ja, det tror jag också, men, herr Malmborg, den kan väl nästan ingenting i detta fall. Utvecklingen har nämligen visat, att vartenda äskande och varenda begäran som gjorts från styrelsens sida har strukits redan i departementet, och statsutskottet har naturligtvis lydigt följt de anvisningar departementet givit. Nu har herr Malmborg försökt plocka fram några blommor, som han tycker har den friska, levande doften och verkligen skulle kunna betyda något i detta sammanhang. Men då skulle jag vilja peka på en sak som luftfartsstyrelsen också säger, nämligen: »Å andra sidan torde denna åtgärd icke få anses innebära, att statsmakterna upphävt sitt principbeslut...» Man kommer alltså med en stillsam förmodan om att åtgärden att dra in det beviljade anslaget inte innebär att principbeslutet är upphävt! En mera undergiven ton än denna kan man väl inte tänka sig från ett självständigt ämbetsverk.

Herr Malmborg nämnde något om de enskilda företag, som nyligen begärt att få överta en del av de inrikes flyglinjerna. Jag noterar vilket intresse man från departementets sida visar dessa ting. Här finns exempelvis såvitt jag kan se ingen företrädare för departementet. Jag för min del tycker att detta är litet nonchalant. Jag skulle emellertid till den frånvarande kommunikationsministern vilja ställa några frågor, föranledda av vad herr Malmborg nu sagt om de enskilda företagen. *Har de enskilda företagen över huvud taget några möjligheter att få koncessioner*

här i landet? Det är ju så, att SAS vid årets början lade fram en utredning — SAS är ju numera utredningsinstitutet på flygets område — i vilken det hette, att det av SAS utarbetade programmet hade grundats på förutsättningen att *reguljär inrikes flygtrafik i de skandinaviska länderna skulle i sin helhet tillkomma SAS*. Till detta kommer sedan, att tre svenska bolag, som hos Kungl. Maj:t anhållit om att få vara med och vill veta hur Kungl. Maj:t ser på den saken, över huvud taget inte fått något svar på sina frågor. De har inte heller fått svar på frågan huruvida de kan få låna ur luftfartslånefonden. Men här i Sverige är vi ju så beskedliga. När SAS lade fram sitt program i Norge, reste sig hela den norska pressen av alla kulörer och uttalade sitt missnöje med att man skulle göra SAS till ett monopolföretag i Norge. Om det nu skall vara likformighet, och ett SAS-monopol inte kan införas i Norge, hur kan man då tänka sig att ge monopol åt SAS i Sverige?

Jag skulle förfärligt gärna velat få svar på den frågan i dag, därför att detta har så stor betydelse för hur den framtida trafiken skall komma att utformas. Dessa privata företag, som inte fått något svar från departementet på vad de än skrivit och frågat om, har kalkylerat med att de skall kunna överta en del av inrikestrafiken och bygga ut den. De har kalkylerat med att trafiken skall kunna bära sig, att det skulle kunna bli en billig trafik och att man skall kunna klara den saken. Det brukar sägas i detta sammanhang, att det lönar sig inte att »flyga med tomma plan» o. s. v. De privata bolagen har på fullt allvar ansett, att de mycket väl skulle kunna överta en del av trafiken.

Det är en gång för alla fastslaget, att staten skall tillhandahålla flygfält. Nu tycks staten på detta område sitta och vänta på att något företag skall peka ut något ställe, dit människor möjligen skulle vilja flyga. Jag kan inte tänka

Färdigställande av flygfältet i Umeå

mig något mera passivt än vad luftfartsstyrelsen gett uttryck åt härvidlag. Jag ber att få säga till herr Malmborg, att även om han uttrycker sig positivt, vilket är glädjande, så finns det så mycket negativt att sätta emot, att man har rätt att vara en smula pessimistisk.

Sedan sade herr Malmborg något om detta, som jag kallade löftesbrott, inte avtalsbrott. Men, herr Malmborg, om två privata personer skriver ett avtal, som ena parten sedan finner svårt att uppfylla, kan han då ha rätt att utan vidare vifta bort det hela och säga, att det bryr han sig inte om? Han vill inte vara med om det längre. Antag, herr Malmborg, att förhållandet här varit omvänt. Antag att staten hållit sin del av avtalet men staden struntat i det. Jag vill gärna fråga avdelningens ordförande hur han skulle ha sett på en sådan sak. Men det finns väl ingen möjlighet att göra en sådan jämförelse, förmodar jag.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Jag skall inte gå närmare in på den delikata frågan om det »brott», som här föreligger. Jag ber om ursäkt för att jag använde fel uttryck och sade avtalsbrott — det var ju fråga om ett löftesbrott. Det var en ren felsägning.

Jag vill emellertid erinra om en del fakta. Kungl. Maj:t lade fram en proposition i frågan där det sades ifrån, att på grund av ändrade förhållanden var en omdisponering motiverad, och riksdagen godkände detta förslag. Vad jag ville understryka var, att sanktioneringen av förslaget i den andra propositionen om att begränsa byggandet av flygfält har skett i vanlig ordning.

Jag finner här ingen anledning att gå in på problemet, hur situationen skulle ha gestaltat sig, om partsförhållandena varit omvända.

Fru Sandström citerade litet ironiskt luftfartsstyrelsens uttalande, att det som

skett får inte anses innebära, att statsmakterna upphävt sitt principbeslut att anlägga en civil flygplats i Umeå. Jag tycker att detta uttalande inte är värdefullt. Vi delar inom utskottet den uppfattningen, att förr eller senare skall en flygplats byggas i Umeå. Det har sitt värde att detta noteras. Jag förstår mycket väl att man i denna landsända är litet missnöjd, men å andra sidan får vi väl i detta läge inställa oss på att med gemensamma krafter föra frågan vidare, så att vi så småningom får den i hamn.

Fru SANDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag noterar med tacksamhet vad herr Malmborg sagt, och jag hoppas att vi med gemensamma krafter o. s. v. Men alldeles oavsett att jag representerar en viss landsända, vill jag säga, att när man följer detta ärendes behandling, kan man aldrig komma ifrån att sätta stora frågetecken i kanten.

Låt oss ta det en gång till: 1946 beslutar riksdagen att flygfältet skall byggas och på hösten samma år skrivs ett avtal, som för statens del undertecknas i november. Då hade, förmodar jag, statsverkspropositionen börjat förberedas i kanslihuset, där man redan borde varit på det klara med att man inte skulle kunna fullfölja ett sådant avtal. Men likafullt fick luftfartsstyrelsen skriva på i november! Den anmälde ärendet till Kungl. Maj:t i december. Då förelåg väl statsverkspropositionen i det närmaste färdig, och där hade man alltså skrivit, att flygfältsbygget måste anstå.

Är ett sådant förfaringssätt riktigt — jag skall säga juste, för att inte ha sagt någonting annat. Att Umeå stad, liksom varje annan part skulle ha gjort, fullgjorde sitt stora åtagande på en och en halv miljon kronor *utifrån de förut-sättningar som skisserats, när avtalet lades fram*, är självklart. Hade Umeå stad vetat vad den fick veta ett halvår senare, hade staden kanske inte gjort

Uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken

åtagandet. Det innebar ju att staten skulle påbörja arbetena inom ett år efter det att marken överläts. Sedan avtalet skrivits bad staten att få stryka »inom ett år». Och det vet herr Malmborg lika väl som jag och alla andra, att ett beslut här i huset, som skall verkställas »snarast möjligt», kan ta hur lång tid som helst. Ett sådant föga tidsbestämt beslut kan i realiteten vara värdelöst. För så vitt man inte vill blåsa liv i den döda bokstaven.

Herr talman! Jag slutar med att säga, att i den mån detta resonemang kunnat »föra frågan framåt» och i den mån jag kan godta herr Malmborgs troskyldiga och snälla försäkringar, så är jag väldigt glad. Men jag är fortfarande en smula skeptisk, bl. a. därför att det inte varit möjligt att få ett enda litet besked av kommunikationsministern här i dag. Jag får väl fördenskull, herr talman, hota med att återkomma i någon annan form.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 174, i anledning av väckt motion angående uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken.

I en i andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg* i Stockholm väckt motion (II: 20) hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om snabb utredning av frågan om att låta uppföra en ny centralstation i området omedelbart söder om Årstaviken.

Utskottet hemställde, att motionen II: 20 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **JOHANSSON** i Stockholm (k):

Herr talman! Statsutskottet har i sitt avstyrkande utlåtande citerat och följt Stor-Stockholms trafikutredning. Enligt min mening är detta remissyttrande en uppvisning av de obotfärdigas förhinder. Det förslag som vi har framlagt ansluter sig till ett större projekt för ett centrum söder om Stockholm, som väckt mycket stor uppmärksamhet i fackmannakretsar och bland befolkningen i det berörda området. Jag skall i korthet beröra själva kärnproblemet.

Någon har sagt att det bara är Honolulu som har värre trafikproblem än Stockholm. Rikedomerna på vatten ger Stockholm dess skönhet men den skapar samtidigt de svårbemästrade trafikproblemen. All trafik mellan norr och söder måste gå över Slussen eller Västerbron, och all trafik från söder till den dryga tredjedel av staden, som koncentreras till Brännkyrka och Enskede, går över tre broar: Liljeholmsbron, Skanstullsbron och Årstabron — den sistnämnda enbart en järnvägsbro.

Detta stora område, som är större än Malmö och inte så långt ifrån Göteborgs storlek, saknar ett stadscentrum trots att det i dag har mellan 260 000 och 270 000 invånare. Det genomkorsas av åtskilliga kilometer av södra och västra stambanan, men i hela området finns bara en lokalstation i utkanten, nämligen Älvsjö. Alla som reser med tåg söderut eller kommer från detta område måste åka in till centralstationen, som ligger i den stadskärna där all trafik grötas ihop och där det blir svårare och svårare att ta sig fram.

Redan nu har man mycket ringa nytta av motorfordon i denna stadskärna, därför att det är så ont om parkeringsplatser. Varför skall då nödvändigtvis alla järnvägsresenärer från och till denna storstad söder om Söder tvingas in till Centralen för att sedan åka 7—10

Uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken

kilometer tillbaka och belasta de hårt ansträngda trafiklinjerna inne i staden? En centralstation på Årsta gärde, ungefär där Sockenvägen korsar stambanan, en centralstation där också de södergående fjärrtågen skulle stanna och där en del av godstrafiken skulle avlastas, skulle betyda en stor avlastning av innerstadens hårt ansträngda trafiknät och mycket stor tidsvinst och andra vinster för befolkningen där ute och för resenärer med ärende dit.

Den av oss föreslagna platsen ligger just i skärningspunkten mellan storbyggelsen i Enskede—Årsta och i Brännkyrka. Vad har utskottet att anföra emot förslaget? Utskottet påstår att det inte är med sanningen överensstämmande, såsom vi har sagt, att det finns lämplig tomtmark men inte någon bestämd mening om hur denna mark skall utnyttjas. Men det finns mycket tomtmark där ute, det finns tjugu gånger mer tomtmark än som behövs för en centralstation. Och det viktigaste av allt: en stor del av denna tomtmark disponeras just av statens järnvägar!

I utskottet anser man sig emellertid bunden av bangårdskommissionens planer av år 1915 och av ett avtal från 1923, enligt vilket man avsåg att området skulle reserveras för en ny rangerbangård för godstrafik. När vi nu genom fru Sandström har hört hur staten farit fram med ett annat avtal och ett riksdagsbeslut av så sent datum som från 1947, måste jag säga att det är litet olika med respekten för ingångna avtal.

Det ifrågavarande avtalet är alltså 40-årigt. Hjalmar Söderberg förklarar och herr Hallén kanske kan bekräfta, att man t. o. m. ändrar i bibeln. Då skulle man väl kunna ändra någonting i en så pass föråldrad utredning. Jag bodde själv i innerstaden 1923. Vid den tiden fanns ingen storstad söder om Söder. Vad fanns där då? Där fanns Tellusborg, Aspudden, villaområdet i Enskede och så fanns det en del villaförorter

ute i Älsjö och Örby. Det var alltsammans.

Skall man då betrakta den gamla utredningen som ett heligt dokument? Kan det finnas någon som helst förnuftig motivering för att man inte anpassar sig efter den ändrade situationen, för att man skall lägga en bullrande rangerbangård för gods mitt ute i ett stort tätbebyggt område? När man anlade den nuvarande rangerbangården vid Tomtebodas väg låg den långt utanför staden. Varför diskuterar man i stället att lägga en eventuell centralstation ute i Älsjö, långt ifrån den centrala byggelsen? Jag säger som målaren Darrel brukade säga: Varför inte tvärtom? Varför inte lägga centralstationen där människorna finns och en rangerbangård ett stycke längre bort?

Är trafikutredningen så stelnad i formalism och 30—40 år gamla utredningar, att den inte kan ändra planerna när det läggs fram ett bättre förslag? I vår riksdagsmotion har vi endast berört frågan om ny centralstation, då det är den enda fråga som kan läggas fram för riksdagens avgörande. I Stockholms stadsfullmäktige har våra representanter föreslagit, att ett nytt stadscentrum skall byggas i anslutning till den nya centralstationen, så att befolkningen i dessa stadsdelar inte skall tvingas in till trängseln i Klara, var gång de har några mer omfattande ärenden än till speceributiken och portvakten. Hopgrötningen av alla institutioner och större affärer i innerstaden är självfallet till glädje för de mäktiga intressen, som äger de stora affärshusen och affärerna i detta centrala område, men inte för de unga familjer som bostadsförhållandena tvingat att bosätta sig en mil eller mera därifrån.

Det finns som bekant också andra projekt för området. Det finns ett högaktuellt förslag om ett storstadion av olympiaformat med plats för 80 000 människor, just på Årsta gärde. Om detta stadion blir verklighet uppstår det med

Uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken

ens väldiga trafikproblem och då finns det ytterligare ett argument för att SJ skall ha en centralstation på denna plats. I pressen har jag sett, att SJ redan lovat att det skall bli en hållplats intill detta stadion. Det finns alltså möjlighet för tågen att stanna där.

Det finns andra invändningar av samma karaktär. Vi är överens om att den färdiga tunnelbanan kommer att medföra lättnader för trafiken mellan Norr och Söder. Men den innebär ingen lättnad för motortrafiken och en stor del av den övriga ovanjordstrafiken. Det finns inte heller någon anledning att i onödan slussa in hundratusentals människor till centrum.

I utlåtandet heter det vidare, att ingenting kan göras förrän man får tillstånd en genomgående lokaltrafik med motorvagnståg, såsom järnvägsstyrelsen länge planerat. Kan då inte denna långa planering bli verklighet i påskyndat tempo? Det säges också att man måste invänta tillkomsten av ett dubbelspår mellan Årsta och Södertälje, vilket behov behöver tillgodoses inom en tioårsperiod. Ja, det tar väl även tid att bygga en centralstation.

Ett annat argument, som anföres, är att tågen inte kan stoppa på denna plats därför att trafiken är så tät. Jag har varit frestad att — helst i sällskap med ordföranden på vederbörande avdelning i statsutskottet — göra en extra resa till Södertälje och ådraga mig litet böter genom att i lagom tid före Årsta gärde dra i nödbromsen, så att vi fick se om inte tåget kunde stanna. För övrigt skulle väl en centralstation på denna plats ha mer än en perrong och även flera spår. Alla som kommer med tåg söderifrån vet, hur ofta snälltågen under rusningstid måste stoppa upp ute på linjen därför att det är lokaltåg i vägen. Då skulle väl en ny centralstation vara bra, inte bara på det sättet att tågen där kunde stanna och släppa av resande, utan också därigenom att man där kunde låta snälltågen gå förbi

de hindrande lokaltågen. Vi vet alla att det i vitt utbredda storstäder är rätt vanligt att fjärrtågen stannar också vid någon centralpunkt i den tätaste förortsbebyggelsen. Speciellt i en stad som Stockholm, med så många stängande vatten, vore det till fördel med en centralstation på Söder och en på Norr, alltså på var sin sida om vattenbarriärerna.

Förslaget om en centralstation på Årsta gärde har väckt mycket stort intresse hos de fackmän, som inte känner sig direkt bundna av föråldrade utredningar eller av prestigehänsyn och andra intressen. Det är dock förvånande att så många mäktiga krafter reser motstånd mot en vettig planlösning i fråga om Årsta gärde. Kan det ha något samband med att tomtmarken söder om Söder till stor del är i allmän ägo, medan storbankerna och privata storföretag äger den till fantasipriser upptrissade tomtmarken i det centrala Stockholm, liksom de hus som byggs på dessa tomter och de stora affärer som där finns? Är det inte just sådana kretsar som har intresse av att det inte skapas något centrum söder om Söder utan att den kvarts miljon människor, som bor där, tvingas in till stadens gamla centrum så ofta som möjligt? Kan det ha samband med att mäktiga kapitalintressen som Wallenbergarnas Enskilda banken och det Kreugerdirigerade Fastighets AB Huvudstaden har stora tomtinnehav norrut, speciellt i Solna, och därför vill ha en påskyndad utbyggnad norrut på bekostnad av den glömda staden söder om Årstaviken?

En ny centralstation på Årsta gärde skulle för övrigt inte bara vara av betydelse för de 270 000 människor som redan bor i de missgynnade områdena söder om Söder och för de åtskilligt flera som kommer att bo där, i den mån utbyggnaden fortsätter. Det planeras som bekant en ny broförbindelse över Essingeöarna mitt för den plats där vi föreslagit en ny centralstation. Det be-

Uppförande av en ny centralstation omedelbart söder om Årstaviken

tyder att denna station också skulle få betydelse för de över 100 000 människor som bor i Bromma.

Stockholm är Sveriges huvudstad och dess särställning har t. o. m. markerats i de kommunala författningarna. Riksdagen har all anledning att intressera sig för huvudstadens problem och att bidra till goda lösningar av aktuella trafikfrågor. SJ annonserar flitigt om att man vill vara »svenska folkets egen järnväg». Då borde inte SJ bortse från de önskemål, som kommer från ett stadsområde som skulle vara Sveriges tredje stad i storleksordning, om det hade sin egen administration, och som genomkorsas av flera kilometer stambana men som inte ens har en hållplats i storbebyggelsens skärningspunkt med järnvägen.

Även om riksdagen i dag avslår vår motion föreligger inte någon definitiv lösning av frågan om hur Årsta gårde skall disponeras. Det väsentliga i frågan är enligt vår mening att man lägger en centralstation mitt i befolkningscentrum och inte ute i Älvsjö och flyttar den nödvändiga rangerbangården ett stycke längre bort. Vi kommer att stärka den opinion som redan finns för att lägga en ny fjärrstation på den plats, där SJ disponerar marken. Ett formalistiskt fasthållande vid föråldrade lösningar, som tillkom vid en tid då bebyggelsen knappt påbörjats, bör inte hindra en vettig planlösning som passar nuet och framtiden. Det finns ingen anledning att ordna en fråga bakvänt när alla möjligheter finns till en riktig lösning. Frågan kommer tillbaka till riksdagen, stödd av en allt starkare opinion från fackmän och från den glömda befolkningen i staden söder om Söder. Jag yrkar, herr talman, med dessa ord bifall till motion nr 20.

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Herr Johansson i Stockholm anlade vida perspektiv och förde in i bilden Honolulu, Hjalmar Söder-

berg och annat. Jag skall inte följa exemplet, ty då kanske debatten blir alltför vidlyftig. Jag skall hålla mig till den fråga det gäller.

Vi har inom utskottet byggt vårt ställningstagande i första hand på det yttre vi har fått från Stor-Stockholms trafikutredning. Vi har ingen anledning att förutsätta annat än att detta är en verkligt sakkunnig instans och att den ingående har prövat de olika möjligheterna.

Det är enligt utredningen så, som vi i utlåtandet har sagt, att denna plats för en tilltänkt centralstation redan är reserverad för en rangerbangård och att tanken att lägga en centralstation söder om Årstaviken även i övrigt på sakliga grunder inte kan tillstyrkas. Å andra sidan pekar utredningen på att när tunnelbanebygget blir färdigt förbättras detta områdes trafikmöjligheter, vilket är högst motiverat, och vidare framhålles att man planerar nya tunnelbanebyggen. Ävenså säger utredningen att man bör komplettera trafikmöjligheterna med busslinjer, som kan dirigeras till Älvsjö station, och skapa ordentliga förbindelser mellan denna station och förortsområdena öster och väster om densamma.

Herr talman! Jag finner inte anledning att vidare belysa spörsmålet. Jag hänvisar till vad vi har skrivit och ber på grundval av detta att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Herr Malmborg i Skövde har bara hänvisat till den sakkunskap som finns i Stor-Stockholms trafikutredning, med vilken han låter sig nöja. Hur skulle det vara om vederbörande på avdelningen i statsutskottet skaffade sig litet egen sakkunskap och på platsen såg efter om det inte vore lämpligare med en centralstation där än med en rangerbangård som kan läggas längre bort, och om de själva iakttog hur stora befolkningscentra korsas av

Avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer

järnvägen just på den punkt, där man vill lägga en sådan bullersam inrättning? Använd de trafikmedel som finns, res ut och titta! Jag tror att varje förnuftigt övervägande skall säga, att detta förslag är bättre än det som några personer kläckte för 40 år sedan. När det gick så bra att ändra på till och med ett riksdagsbeslut som gällde Umeå flygfält — och detta var ändå ett bara åtta år gammalt beslut — borde det väl trots trögrörligheten i våra utskott vara möjligt att också ändra på ett 40 år gammalt beslut, om en ny plan visar sig vara klokare.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 175, i anledning av riksdagens år 1954 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad den avser den under § 22 behandlade frågan om ränta å restituerade utskylder.

§ 10

Avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 56, i anledning av väckta motioner om ändrade regler angående avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 356 av herrar *Näsgård* och *Lodenus* samt II: 429 av herrar *Svensson* i Stenkyrka och *Johansson* i Mysinge hade hemställts, att riksdagen måtte antaga sådan ändring i kommu-

nalskattelagen beträffande avdragsrätt och skatteplikt för medlemsavgifter till branschorganisationer vid inkomsttaxeringen, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 173 år 1949 föreslagits.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 356 av herrar *Näsgård* och *Lodenus* samt II: 429 av herrar *Svensson* i Stenkyrka och *Johansson* i Mysinge om ändrade regler angående avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Spetz*, *Velander*, *Kronstrand*, *Kristensson* i Osby, *Sjölin*, *Kollberg* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — i anledning av de likalydande motionerna I: 356 av herrar *Näsgård* och *Lodenus* samt II: 429 av herrar *Svensson* i Stenkyrka och *Johansson* i Mysinge — i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till ändrade regler angående avdragsrätt och skatteplikt för medlemsavgifter vid inkomsttaxeringen om möjligt till nästkommande års riksdag.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr SVENSSON i Stenkyrka (bf):

Herr talman! Bevillningsutskottet har i sitt yttrande beträffande föreliggande motion redovisat vad som tidigare förekommit i detta ärende. Jag vill erinra om att riksdagen redan år 1948 hos Kungl. Maj:t begärde utredning av föreliggande spörsmål. En proposition förelades också 1949 års riksdag. Men av olika skäl bifölls inte propositionen, utan riksdagen hemställde att Kungl. Maj:t måtte låta företaga en förnyad utredning beträffande medlemsavgifterna bland annat till branschorganisationerna. Ur 1949 års proposition skall jag be att få citera ett kort avsnitt, som också berör frågorna i de nu väckta motionerna. Det heter: »Här åsyftas

Avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer

främst de s. k. branschorganisationerna, vilka många gånger icke utgöra annat än en organisationsform för bärande av omkostnaderna för tillvaratagande av vissa gemensamma, medlemmarnas förvärvskällor intimt berörande intressen.»

Jag skall inte argumentera för skälen till vad som begärs i denna motion av den enkla anledningen, att alla som tar hänsyn till vad som i detta ärende skrivits och sagts såvitt jag förstår måste vara fullt eniga om det berättigade i denna avdragsrätt för medlemsavgifterna.

Bevillningsutskottet instämmer på s. 7 i sitt betänkande i 1949 års bevillningsutskotts uttalande rörande det principiellt välgrundade i en avdragsrätt för medlemsavgifter till de föreningar, varom då var fråga. När sedan bevillningsutskottet kommer till sin slutledning hänvisar man till 1950 års skattelagssakkunniga, som fick detta ärende från Kungl. Maj:t 1950. Utskottet finner följaktligen att det inte finns skäl till att nu förorda en skrivelse till Kungl. Maj:t. Man hoppas visserligen därvid att ärendet med det snaraste kommer att framläggas av de sakkunniga, men det är bara en liten förhoppning och knappast någonting därutöver. Det är därför större skäl för kammaren att följa reservanternas yrkande om en särskild skrivelse till Kungl. Maj:t.

Med detta korta inlägg ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till bevillningsutskottets betänkande.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Frågan om ändrade regler för beskattningen av medlemsavgifterna är gammal. Jag skall inte gå längre tillbaka i tiden än till 1948. Då begärde riksdagen en proposition till 1949 års riksdag i detta ärende. Den propositionen kom och innehöll i korthet, att man skulle ha avdragsrätt för avgifter till föreningar där man hade ett

ekonomiskt intresse. Sedan skulle organisationerna beskattas för dessa inkomster. Detta gällde då avgifter till både fackföreningar, tjänstemannaorganisationer och branschorganisationer.

Bevillningsutskottets majoritet avstyrkte denna proposition, men en stark minoritet bestående av samtliga representanter från högern, folkpartiet och bondeförbundet yrkade bifall till propositionen. I den debatt som följde här i kammaren 1949 sade man från oppositionens sida, att det var vissa detaljer som man kunde tänka sig annorlunda. Man talade om att man gärna ville ha avdragsrätt för föreningar för utgifter till utbildning och studier, och man medgav också att konfliktbidrag borde befrias från preliminär skatt. Man menade emellertid att man kunde godta propositionen och att ändringar skulle kunna göras senare.

Vid det tillfället var bondeförbundets representanter överens med högerns och folkpartiets i bevillningsutskottet i yrkandet på bifall till propositionen. Det förefaller mig emellertid som om bondeförbundarna i bevillningsutskottet vid denna frågas behandling nu har gått med på en skrivning, som riktar kritik mot oppositionens ståndpunkt 1949. Riksdagen följde emellertid 1949 bevillningsutskottets majoritet och avsåg propositionen. Man gjorde det dock, märk väl, med en ny beställning, som gick ut på att man skulle få en proposition i detta ärende i samband med lagstiftning om ett centralt organ, vars uppgift skulle vara att lämna ledning vid taxeringen. Man ansåg att tillämpningen av den nya lagstiftning som diskuterades var svår men att den skulle underlättas genom riksskatte-nämndens tillkomst. Bevillningsutskottets majoritet och riksdagen band således ihop dessa båda ting.

Sedan kom år 1951 propositionen om riksskattenämnden. Regeringen tog i det sammanhanget, trots riksdagens uttryckliga begäran, inte upp frågan om nya

Avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer

regler för beskattningen av medlemsavgifterna. Frågan är fortfarande olöst.

Jag skall inte nu, herr talman, fördjupa mig i denna fråga. Jag vill endast påminna om att vi i princip är överens om att medlemsavgifter av det slag vi nu diskuterar bör vara avdragsgilla, eftersom det är fråga om omkostnader för inkomstens förvärvande. I motionen gäller det avgifter till branschorganisationer, men detta är, såvitt jag förstår, bara en del av problemet. Man kan inte bortse från det som 1949 års proposition dessutom omfattade, nämligen avgifter till fackföreningar och tjänstemannaorganisationer.

När man här är principiellt överens om denna avdragsrätt tycker jag för min del, att man också skulle kunna enas om att påskynda frågan. Från reservanternas sida har vi velat påskynda den genom att föreslå riksdagen att besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t där man begär förslag i ärendet snarast, om möjligt till nästa års riksdag. Jag yrkar, herr talman, bifall till denna reservation.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Man skall ha ett mycket starkt förstoringsglas för att kunna upptäcka skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas hemställan. Utskottet säger att vi skall få ett förslag snarast. Reservanterna säger att vi om möjligt skall få ett förslag till nästa års riksdag. Om förslaget sedan verkligen kan komma fram till nästa riksdag eller till någon riksdag längre fram, det är tydligen en fråga som man inte tagit någon bestämd ställning till.

År 1949 fälldes propositionen inte därför att vi var oeniga om branschorganisationerna utan därför att det ansågs, att en mängd tekniska problem inte var lösta i propositionen. Om man gör som reservanterna och motionärerna föreslår och löser frågan enbart för branschorganisationerna, tror jag inte frågan är svår att lösa. Vad riksdagen

sade var emellertid, att vi måste undersöka om det var möjligt att hålla ihop hela problemet, och då har vi att göra också med hela den stora fackliga rörelsen och tjänstemannaorganisationerna, som inte helt kan sättas åt sidan. Är det inte möjligt, kan ingen människa hjälpa det, utan då får man tudela frågan och skapa särskilda bestämmelser för branschorganisationerna och de ekonomiska organisationerna inom jordbrukets område och särskilda bestämmelser för arbetsmarknadens parter. Det är emellertid just detta som inte är klarlagt. Riksdagen har skrivit till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t har skickat skrivelsen till 1950 års skattelags-sakkunniga, som sysslar med dessa problem. Då har till och med bondeförbundarna i bevillningsutskottet, herr Kristensson i Osby, insett, att man först måste ha klart för sig om man kan lösa problemet i dess helhet eller om man kan tudela det. Jag tror inte det finns någon som helst anledning för herr Kristensson att försöka spänna bondeförbundarna för sin vagn för att köra fram med ännu en skrivelse till Kungl. Maj:t, och jag tror, att frågan vinner på att behandlas på detta sätt. Kommer man till det resultatet, att det är omöjligt att behandla problemet i dess helhet kan det bli fråga om att tudela det, men dessförinnan skall man inte gå den genväg som herr Kristensson i Osby och högerns representanter i utskottet vill gå.

Jag tror, herr talman, att det är klokt att klarlägga detta innan vi rusar i väg med en lagstiftning, som vi sedan inte kan behärska. Jag hemställer därför om bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Utskottets ärade ordförande och jag är överens om att de nuvarande förhållandena inte är bra. Jag

Avdragsrätt och skatteplikt beträffande medlemsavgifter till branschorganisationer

anser för min del, att det är obilligt, att man inte har avdragsrätt för de medlemsavgifter vi diskuterar. Lagstiftningen fyller för närvarande inte kravet på rättvisa och likformighet. Herr Olsson i Gävle och jag är överens om att en ny lagstiftning på detta område behövs. Herr Olsson talar emellertid om svårigheterna. Jag skall inte förneka att sådana finns. De framhölls också 1949. Då nämnde man även svårigheterna vid tillämpningen av en ny lagstiftning, men man skall inte överdriva dessa, herr Olsson. Framför allt bör man komma ihåg, att vi sedan dess har fått riksskattenämnden, som bör kunna underlätta tillämpningen.

Det var inte majoritetens mening år 1949 att begrava denna fråga för flera år. Statsminister Erlander uttalade den gången vid debatten här i kammaren, att regeringen skulle anstränga sig för att finna en lösning. Bevillningsutskottets ärade ordförande herr Olsson i Gävle sade år 1949, att det kunde bli fråga om ett dröjsmål på ett eller två år. Mot den bakgrunden tycker jag inte det vore orimligt om riksdagen nu skrev, att man väntar ett förslag enligt reservanternas önskan helst redan till nästa års riksdag.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Visst är herr Kristensson i Osby och jag överens på de punkter han talar om. Det väsentliga i detta sammanhang är emellertid, vilket herr Kristensson också erkänner, att svårigheterna finns där, men dem hoppar herr Kristensson över, medan vi inte vill hoppa över dem. Vi vill först ha klarlagt, att man kan skilja ut fackföreningsrörelsen och TCO och inte behöva behandla dem samtidigt med branschorganisationerna och jordbrukets ekonomiska föreningsrörelser. Är detta väl klarlagt, bör det inte föreligga några som helst hinder för att lösa frågan tämligen snabbt.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av det anförande utskottets ärade ordförande nu har hållit vill jag erinra om att vi från folkpartiets sida år 1949 var beredda att ta propositionen, som gick ut på en lösning över hela fältet.

Sedan vill jag tillägga, herr Olsson, att riksdagen år 1949 skrev att man ville ha ett förslag från Kungl. Maj:t i samband med att tillsättande av riksskattenämnden föreslogs. Den kom år 1951. Anser herr Olsson det vara för mycket att riksdagen nu ånyo skriver, då frågan på detta sätt har förhalats? Det har gått sex år sedan herr Olsson 1949 gav löftet att frågan skulle lösas inom två år.

Herr SVENSSON i Stenkyrka (bf):

Herr talman! Herr Olsson i Gävle säger att man skulle behöva använda förstoringsglas för att se skillnaden mellan utskottets betänkande och reservationen. Detta kan gälla motiveringen men inte klämman. Det är väl så, herr Olsson, att Kungl. Maj:t inte fäster så stort avseende vid den vers som utskottet skriver i sin motivering. Det väsentliga är väl klämmans innehåll, och det är, såsom av betänkandet framgår, ett klart avstyrkande av motionerna.

I fråga om utredningen får jag kanske också tillägga, att medlemmar i arbetsgivarorganisationerna ju redan åtnjuter skattefrihet för medlemsavgifterna, och det förefaller inte att utgöra något nämnvärt problem.

När detta ärende behandlades år 1949 vill jag minnas att herr Olsson mot förslaget om ett avgörande vid 1949 års riksdag genmälde, att då vi haft denna författning i 30 år skulle vi kunna vänta ett eller två år till med en ändring. Nu har det gått jämnt sex år. Uttalandet fälldes på hösten 1949, och nu skriver vi år 1955. Det får väl då inte förvåna bevillningsutskottets ärade ordförande

Utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.

om vi som motionärer vill ha en något positivare skrivning och förslag.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag skall inte diskutera med herr Svensson i Stenkyrka, huruvida Kungl. Maj:t fäster mest avseende vid reservationen eller utskottsbetänkandet. Jag vill bara fästa hans uppmärksamhet på en sak, nämligen att första kammaren redan antagit utskottets förslag och att resultatet, om herr Svensson får det som han vill, således blir plus minus noll, d. v. s. varken utskottets eller reservationens förslag. Om herr Svensson anser det vara bättre, så må det ju vara hänt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, vadan efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 80 nej, var-

jämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11

Föredrogos vart för sig bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 36, i anledning av dels väckta motioner angående riktlinjer för den ekonomiska politiken, dels väckta motioner angående utformningen av den ekonomiska politiken m. m., dels ock väckt motion om utgivande av ett nytt premieobligationslån;

nr 37, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension till Hilma Vilhelmina Henning, född Törnros; och

nr 38, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

§ 12

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13

Utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 36, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 22 september 1955 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 203, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

Utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.

1) att medge, att stödlån med anledning av 1955 års skördeeskador måtte få utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i propositionen;

2) att till bestridande av kostnaderna för stödlånen

a) medge, att i propositionen omförmälda tidigare anvisade investeringsanslag till Stödlån till jordbrukare finge tagas i anspråk;

b) till Stödlån till jordbrukare å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1955/56 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor; samt

3) att bemyndiga Kungl. Maj:t att medge förlängning av den amorteringsfria tiden för stödlån med anledning av 1952 års skördeeskador i enlighet med de grunder, som förordats i propositionen.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat fyra inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionerna I: 566 av herr *Öhman*, likalydande med II: 695 av herr *Holmberg m. fl.*, hade yrkats att riksdagen måtte besluta

dels att bifalla förevarande proposition med den ändringen att hittillsvarande bestämmelser om säkerhet för ifrågavarande stödlån bibehölles och räntan för lånen fastställdes till 3½ procent,

dels att därutöver anvisa 50 000 000 kronor att, i enlighet med förut tillämpade regler, användas till bidrag utan återbetalningsskyldighet åt jordbrukare, som vore i särskilt behov därav,

dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag senast till vårriksdagen 1956 om nedsättning eller avskrivning av tidigare beviljade stödlån åt jordbrukare, som på grund av skördeeskador kommit i särskilt svår belägenhet.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag i förevarande del å motionerna I: 566 och II: 695 medge, att stödlån med anledning av 1955 års skördeeskador måtte få utlämnas i enlighet med de grunder, som förordats i propositionen;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning till bestridande av kostnaderna för stödlånen

a) medge, att förut omförmälda tidigare anvisade investeringsanslag till Stödlån till jordbrukare finge tagas i anspråk;

b) till Stödlån till jordbrukare å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1955/56 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 564 och II: 693, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att medge förlängning av den amorteringsfria tiden för stödlån med anledning av 1952 års skördeeskador i enlighet med de grunder, som förordats i utlåtandet;

4) avslå yrkandet i motionerna I: 566 och II: 695 om anvisande av anslag till bidrag med anledning av skördeeskador;

B. att motionerna I: 564 och II: 693 samt I: 566 och II: 695, såvitt de ej behandlats under A 1), 3) och 4), icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Enligt ett gammalt talesätt kommer ju en olycka sällan ensam. Jag tror nog att småbrukarna är benägna att intyga att det förhåller sig så. De har nämligen drabbats av tre svåra olyckor under de senaste åren. Först var det ihållande regn och översväm-

Utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.

ningar, sedan blev det ihållande torka, och under hela tiden en ihållande jordbrukspolitik av märket Norup. Olyckorna från ovan drabbar ibland såväl stora som små jordbrukare, men straffdomarna från bondeförbundets chefer i regeringen går ensidigt ut över småbrukare och andra befolkningsgrupper med de sämsta inkomsterna. Det blir ju senare tillfälle att behandla den prispolitik som tydligen kommer att utformas så, att den sänker levnadsstandarden ytterligare för dem, som redan nu har det sämst, och ger skördeskadesättningar även åt storbönder som inte drabbats av några skördeskador. Men även i det regeringsförslag som vi nu behandlar, propositionen om stödlån, är denna klasslinje mycket starkt markerad. Det handlar nämligen uteslutande om att ge hjälp i en form som möjligen kan vara till fyllest för jordbrukare med relativt hyggliga ekonomiska förhållanden, medan regeringen lämnar helt åsido de många tusen jordbrukare som nu befinner sig i ett katastrofläge. Stödlån för att råda bot på tillfälliga kreditvärigheter kan möjligen vara tillräckliga för en del medelstora och större jordbruk, men att på samma sätt tillråda ökad skuldsättning för småbrukare, framför allt om det gäller småbruk av den typ som är helt förhärskande i Norrland, är enligt min mening ett blodigt hån. Massor av sådana småbrukare har inte haft någon annan utväg än att ta stödlån både 1952 och 1954, och förmodligen har flertalet också ökat sina bankkulder under samma tid. Nu kommer regeringen även i år med samma medicin. »Skuldsätt er ytterligare» är receptet. Till de mer och mer betungande amorteringsförpliktelserna kommer så ökade räntor, och allt det här skall nu de arma småbönderna försöka klara med inkomster som blivit starkt reducerade på grund av nedslaktningen.

Det finns ingenting att ta tillbaka av omdömet att detta är en cynisk politik.

Den slutsats som ligger närmast till hands är att herr Norup avsiktligt försöker utrota en betydande del av Norrlands jordbruk. Sådana avsikter har som bekant också satts på pränt i jordbruksutredningar, och om den saken har det tidigare gjorts antydningar även från regeringshåll.

Det är emellertid märkligt att det i jordbruksutskottet inte finns en enda opponent mot denna småbondefientliga och alldeles speciellt norrlandsfientliga politik. Jag tänker däremot, herr talman, så långt jag förmår söka fullfölja de förslag som den kommunistiska gruppen har framfört motionsledes i syfte att åstadkomma åtminstone någon förändring i herr Norups förslag.

Det gäller först formen för hjälp åt dem som drabbats av skördeskador. Det räcker inte med stödlån. Enligt min mening blir det nödvändigt att också omedelbart besluta om kontanta bidrag utan återbetalningsskyldighet åt de svårast drabbade småbrukarna. Många av dem befinner sig nämligen i det läget, att de hellre slaktar ut allt vad som finns i ladugårdarna än de skuldsätter sig ytterligare. Ett något så när ordentligt kontantbidrag skulle ge dem utsikter att fortsätta med sina jordbruk.

Av samma anledning bör riksdagen nu också ställa sig bakom motionerna dels från den kommunistiska gruppen och dels från tre andra kammarledamöter med syfte att få en del av de tidigare stödlånen avskrivna.

Slutligen har vi också invändningar mot regeringens och därmed också mot utskottets förslag att höja räntan ytterligare för de jordbrukare, som måst ta stödlån. Det är orimligt redan att ett sådant förslag över huvud taget framlägges, men därtill kommer nu utskottet med den hurtfriska förklaringen att detta förslag är »väl motiverat», som det står i utskottsutlåtandet. Hur är det då motiverat? Jo, med hänvisning till den räntehöjning som regeringen redan tidigare har genomfört. Men räntehöj-

Utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.

ningen fick som bekant till resultat inte bara att hyrorna höjdes mellan nio och fjorton procent och att priserna även i övrigt har pressats i höjden utan också att det blev utgiftsökningar och andra svårigheter för småföretagare av alla slag, bl. a. för småföretagare inom jordbruket. Sammanlagt beräknas ju jordbruket ha fått vidkännas en ökad kostnad genom ränteförhöjningen på ungefär 125 miljoner kronor. En dryg del av detta får bäras av skuldsatta småbrukare. Men nu kommer utskottet och säger i den situationen: Just därför att regeringen tidigare har lagt på bl. a. jordbrukarna ökade ränteutgifter och skuldsatta småbrukare fått det sämre genom regeringens räntepolitik, just därför bör man fortsätta på denna väg och göra det ännu sämre för dem det här gäller genom att höja räntan även på stödlånen.

Om det hade funnits minsta fallenhet för logik och rimlighet inom utskottet borde man väl tvärtom ha sagt, att just därför att regeringspolitiken har gjort det så odrägligt för massor av småbrukare bör vi åtminstone i det här fallet skona dem genom att sätta räntan på stödlånen litet lägre.

Jag hemställer, herr talman, i punkterna A 1) och A 2) om bifall till motionen II: 695. Det innebär bifall till regeringsförslaget om stödlån men med den ändringen, att det inte, som regeringen och utskottet föreslår, skall ske någon skärpning av bestämmelserna om säkerhet för sådana lån och att räntan skall fastställas till $3\frac{1}{2}$ procent i stället för $4\frac{1}{2}$ procent.

Vidare hemställer jag i punkten A 4) om bifall till motionen 695, som i denna del avser ett anslag på 50 miljoner kronor för kontantbidrag utan återbetalningsskyldighet åt de småbrukare, som har blivit hårdast utsatta för skörde-skadorna.

Beträffande punkten B hemställer jag om bifall till den återstående delen av förslaget i motionen 695. Det gäller en

skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte att senast till vårriksdagen 1956 få till stånd avskrivning av en del av de tidigare beviljade stödlånen. I den delen sammanfaller vår motion också med yrkandet i motionen 693 av tre andra kammarledamöter.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Skadeverkningarna på jordbruket är tillräckligt allvarliga utan att man på det sätt som herr Holmberg gjort behöver särskilt svartmåla dem. Det stod klart på höstsidan att missväxten skulle drabba mycket stora grupper av jordbrukare här i landet i form av inkomstbortfall och att åtgärder i olika avseenden var nödvändiga för att hjälpa dem, som råkat i likviditetssvårigheter. Det försatts ingen tid. Man gjorde genom lantbruksstyrelsen en undersökning av skörde-skadornas omfattning, och det gick direktiv till lantbruksnämnderna att så att säga bädda för preliminära ansökningar om stödlån. Dessa stödlån är ju principiellt konstruerade på ungefär samma sätt som de stödlån, som vi har beslutat under tidigare år och som herr Holmberg omnämnde, med vissa smärre undantag. De är avsedda att komma sådana jordbrukare till hjälp, som har råkat i mycket stora likviditetssvårigheter. Det medges att det finns många sådana som befinner sig i ett katastrofläge. De har skulder för utsäde och gödning och annat, som måste likvideras, och de behöver någon form för att lånevägen kunna komma över kapital för att klara dessa omedelbara behov.

Herr Holmberg har i sin motion yrkat att räntesatsen skulle sänkas till $3\frac{1}{2}$ procent för dessa stödlån. Vi har ju ändå här den principen, som vi har följt vid utlåning ur statens utlåningsfonder, att vi håller oss till samma räntesats som staten själv får betala för sina obligationslån. Någon reducering av räntesatsen innebär väl ändå detta för-

Utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m.

hållande, att räntefrihet skall beviljas under två år för vissa låntagare, nämligen sådana som har högst 20 hektar åker, om låneloppet inte överstiger 3 000 kronor.

Herr Holmberg har yrkat att 50 miljoner kronor skulle anvisas i enlighet med förut tillämpade regler till bidrag utan återbetalningsskyldighet åt jordbrukare som är i särskilt behov därav. Den saken får vi återkomma till när vi skall behandla den proposition, som väntas komma att föreläggas riksdagen i slutet på veckan, om ersättning för inkomstbortfall som jordbrukarna har lidit genom skördeskadorna. Beträffande frågan om en nedsättning eller avskrivning av tidigare beviljade stödlån har vi ansett att den saken lämpligen borde kunna tas upp av skördeskadeutredningen.

Med hänvisning till vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets enhälliga förslag.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Jag känner till herr Gustafsons i Dädesjö inställning, att man, som det heter, skall lämna hjälp genom stödlån, men det är just mot denna ensidighet i hjälpformerna som vår motion riktar sig. Vi anser nämligen att stödlånen inte är någon hjälp för småbrukare som på grund av skördeskadorna blivit praktiskt taget ruinerade. Stödlånen är i det fallet inte hjälp i någon annan mån än vad banklånen är. De skall återbetalas, staten driver in dem lika hänsynslöst som bankerna gör, och om utskottet får sin vilja igenom blir räntan lika hög som i bankerna.

Nu har dessa småbrukare på grund av upprepade skördeskador kommit i en förtvivlad situation. Detta blir det tredje stödlånet de betungas med, och de har såsom jag sade i regel också måst ta banklån. Nu skall de amortera lånen och betala dessa höga räntor med sina starkt reducerade inkomster. Det är

orimligt att tro att detta skulle innebära någon hjälp i egentlig mening åt småbönderna.

Vi har därför föreslagit att åtgärderna omedelbart skall kompletteras med kontanta bidrag. Behovet att omedelbart göra det är lika stort som behovet av att omedelbart besluta om stödlån. Jordbruksnämnden har ju anfört, att det inte får bli något dröjsmål med stödlånen utan att det omedelbart måste ges besked om huruvida och vid vilken tidpunkt jordbrukarna kan påräkna någon statshjälp. Jordbruksnämnden förutsätter tydligen, att om det inte ges ett sådant omedelbart besked, kommer nedslaktningen att fortsätta och den ekonomiska grundvalen för jordbruket därmed att undermineras. Det som därvidlag gäller för de jordbrukare som har likviditetssvårigheter gäller naturligtvis i ännu högre grad för de småbrukare som inte bara har att lösa kreditfrågan utan som över huvud taget måste rädda sitt jordbruk genom en kontantinsats. Får inte de små jordbrukarna omedelbart besked om att de har ett emotse kontantbidrag, inträffar just den katastrof som jordbruksnämnden befarar för den händelse att det inte omedelbart lämnas besked rörande stödlånen.

Det har sagts att det ännu är för tidigt att bedöma behovet av kontantbidrag och att vi får se på den frågan senare. Ja, vi säger också i motionen, att det som vi föreslår inte alls får betraktas som sista ordet i detta sammanhang utan bara som ett första ingripande i ett katastrofläge. För övrigt har ju departementschefen ansett att man inte heller i fråga om lånen kan bedöma hela behovet för närvarande, men därav har han inte dragit den slutsatsen, att man inte skall göra någonting, utan han anser att man åtminstone skall göra en början och därefter se vad som kan behövas ytterligare. Jag anser att man kan anlägga precis samma betraktelsesätt på behovet av ett omedelbart anslag för kontantbidrag.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö (s):

Herr talman! Herr Holmbergs påstående att stödlånen inte är någon hjälp motsägs av den väldiga efterfrågan på dessa lån. Det är åtskilliga tiotusentals preliminära ansökningar som ligger inne hos lantbruksnämnderna.

Jag är medveten om att de särskilt utsatta jordbrukare som måste ackumulera stödlån från tidigare tillfällen kommer i en ganska besvärlig situation, men dem har man sökt hjälpa genom att bevilja anstånd med amorteringar och räntebetalningar i fem år där förhållandena så påfordrar. Skulle situationen av någon anledning bli verkligt krisartad får väl denna fråga tas upp i något sammanhang. Vi har tänkt oss att det i första hand ändå skulle kunna penetreras av skördeskadeutredningen.

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Det är inte fråga om det uppstått ett katastrofalt läge. Det är sedan månader tillbaka bekant för alla som bor i de bygder där skördeskadorna har varit svårast och där jordbruket till väsentlig del utövas av småbrukare, att det är ett katastrofläge för tiotusentals småbönder.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den i ämnet väckta motionen II: 695; och biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

§ 14

Föredrogs, punktvis, jordbruksutskottets utlåtande nr 37, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Gustad Käll- eller Korporalsgård 2^a i Östergötlands län, m. fl. fastigheter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15

Åtgärder för tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 38, med anledning av väckta motioner om åtgärder för tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr AHLSTEN (fp):

Herr talman! Det går inte att bortse ifrån den utveckling på detta område som berörs i motionen, nämligen svårigheten att skaffa arbetskraft till skogsbruket i vårt land, vilken på sistone har aktualiserats i mycket hög grad. Vi vet ju alla vad skogen betyder ur nationalekonomisk synpunkt för vårt folk, och vi vet också vad den betyder för de bygder, där man har förmånen att ha skogsbruk och jordbruk kombinerade med varandra.

Denna motion syftar till att man skulle få till stånd en utredning, som skulle klarlägga orsakerna till att arbetskraftsbehovet i skogarna för närvarande är så stort och hur man skulle få detta behov täckt. Ser man på de yttranden som har avgivits av olika instanser, som har haft att yttra sig över motionen, så finner man, att samtliga redovisar att stora svårigheter förefinns att skaffa tillräcklig arbetskraft och få till stånd en tillfredsställande skötsel av våra skogar. Det aktualiserades också i mycket hög grad under lantbruksveckan i våras, då landshövding Lindberg i ett mycket uppmärksammat anförande tog upp denna fråga. Vi kan väl förutsätta, att han som landshövding i Västerbottens län känner till dessa förhållanden och visste vad han talade om vid det tillfället.

När man försöker att bedöma utvecklingen i vårt land ifrån 1947, då hela jordbruksfrågan var uppe till överläggning och avgörande, så finner man, att det ändrade förhållandet har inträtt, att skogsprodukterna har stigit i pris och

Åtgärder för tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft

vunnit en stabilitet i prishänseende, som man säkerligen inte vid det tillfället hade räknat med. Det gör nog också, att man kan fråga sig, huruvida det är riktigt, att man i fortsättningen tillämpar samma rationaliseringsprincip i fråga om skogsbygderna som i fråga om slättbygderna. Det skulle, om jag förstår saken rätt, betyda, att i skogsbygderna skapar man basjordbruk, där jordbruket som sådant ger full sysselsättning åt vederbörande brukare, men där man ändå med all rätt måste ställa sig frågande, huruvida vederbörande därmed också får sin försörjning tryggad. Däremot torde läget vara det, att om man driver ett ofullständigt jordbruk i skogsbygderna, så kan man få sin försörjning tryggad, därför att det numera finns möjlighet att få utföra skogsarbete i sådan omfattning och under så pass fasta och säkra förhållanden, att man kan anse, att vederbörande därmed har sin existens tryggad. Det betyder att ju mer man bortrationaliserar dessa småbruk utan att ta denna fråga under förnyad omprövning, desto mer avfolkar man dessa skogsbygder och har sedan inte möjlighet att skaffa den arbetskraft, som skogen behöver för att den skall kunna bli skött på ett riktigt och tillfredsställande sätt. Läget är naturligtvis ett helt annat i slättbygderna. Där kan man givetvis påstå att de synpunkter, som man lade på denna fråga 1947, fortfarande är aktuella.

Nu har vi från motionärernas sida ställt oss frågan: Är det inte riktigt att man tar allvarligt på detta och gör klart för sig, att det har inträffat ändrade förhållanden, som gör, att man måste vidta särskilda åtgärder för att se till att arbetskraftstillgången blir tryggad.

Vi känner också till, hurusom man från bolagens och domänstyrelsens sida vidtagit åtgärder för att ge bostadssubventioner utöver de stalliga för att på det sättet skaffa fast arbetskraft i skogen. Den nuvarande utvecklingen går i

den riktningen, att man upprättar skogshuggarläger och skogshuggarbyar. Man skapar möjligheter för anställande av tillfällig och lös arbetskraft för att klara arbetet i skogarna.

För de kommuner och för den bygd det gäller kan detta icke vara en riktig lösning. Endast om man kan räkna med att ett sådant arbete är helt tillfälligt och sedan upphör, bör man handla på detta sätt, men har man en arbetsuppgift som man måste erkänna blir bestående, innebär denna metod en mycket dålig lösning av arbetskraftsfrågan för vederbörande kommun. En utveckling mot skogshuggarläger och den rörliga arbetskraft, som kommer dit, måste inte minst i vår tid, då man har den fria spriten och därmed sammanhängande förhållanden, te sig ganska allvarlig.

Det är dessa synpunkter som vi lagt på frågan, och vi menar att det är riktigt att man från statens sida nu tar dessa förhållanden under förnyad prövning.

Nu har utskottet sagt, att det pågår inte mindre än sex olika utredningar, som sysslar med dessa frågor. Jag skall inte ta upp tiden med att uppräknad dem, men man kan fråga sig, huruvida det är rimligt att man splittrar en sådan här allvarlig fråga på ett sådant sätt, som man har redovisat i utskottets skrivning, och om det inte vore riktigare att man från statens sida toge upp denna fråga till allvarlig omprövning för att få en verklig utredning till stånd.

Jag kan åberopa vad en annan landshövding sade mig i våras, nämligen landshövding Mossberg i Dalarna. Han hade talat med sina jägmästare och dessa hade sagt, att om man hade tillräckligt med folk såväl för skogens skötsel i allmänhet som för gallring och avverkning, så skulle man kunna öka produktiviteten i Dalarnas skogar med 50 procent. Det låter ju väldigt mycket, men även om man inte skulle nå så långt skulle det ur nationalekonomisk

Åtgärder för tillgodoseende av skogsbrukets behov av arbetskraft

synpunkt vara värdefullt, även om produktionsökningen vore mindre än 50 procent.

Det är med utgångspunkt från detta, herr talman, som vi väckt denna motion. Med hänsyn till utskottets redovisning av pågående utredningar har jag inte ställt något yrkande i min reservation, men jag har ändå vid detta tillfälle velat framhålla de synpunkter som jag har på denna fråga, en fråga, som jag anser vara en av de viktigaste som vi för närvarande har att lösa inom vårt samhälle.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 367, i anledning av väckt motion om inläggande av vatten- och avloppsledning vid Arkö m. fl. lotsplatser;

nr 368, i anledning av väckta motioner om anordnande av alkoholistpolikliniker i landstingens regi; och

nr 369, i anledning av väckta motioner om ersättning åt elektrikern J. F. Öberg för skada, uppkommen under militärtjänstgöring;

från tredje lagutskottet:

nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft; samt

från jordbruksutskottet:

nr 366, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utlämnande av stödlån till jordbrukare m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.48.

In fidem
Gunnar Britth